

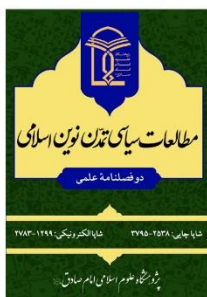
Imam Sadiq Research Institute
for Islamic Sciences

Research Institute for Political
and Defence Studies

P. ISSN: 3795-2538 & E. ISSN: 2783-1299

Website: <http://ijsis.isri.ac.ir>

Autumn 2025 & Winter 2026

Key Indicators of Jihadi Management Driving the Discourse of the Islamic Revolution : A Qualitative Study

Yousef Irani*

Doi: <https://doi.org/10.22034/rcdir.2025.524165.1188>

Received: 2025/05/21 - Revised: 2025/06/22 - Accepted: 2025/07/14

Article Type: Research Article

Abstract

In contemporary societies, management is increasingly recognized as the primary driver of goal achievement and development. In this context, jihadi management, as an Iranian-Islamic model, serves as a guarantor for advancing the ideals of the Islamic Revolution. This study aims to identify the key indicators of jihadi management as a driving force behind the civilizational discourse of the Islamic Revolution. It adopts a qualitative approach based on in-depth interviews with experts. The findings reveal four main indicators: ethical orientation, social orientation, Islamic character, and revolutionary commitment. The ethical dimension emphasizes value-centeredness, justice-seeking, and legal ethics. The social dimension highlights public engagement, responsibility, participation, and knowledge orientation. From an Islamic perspective, jihadi management is grounded in a theocentric approach, reliance on God, and adherence to leadership, facilitating the path toward progress and the New Islamic Civilization. In its revolutionary dimension, it promotes committed and goal-oriented action, advancing revolutionary ideals through youth empowerment, resilience, self-sacrifice, a spirit of resistance and anti-domination, and courage in undertaking critical responsibilities. Overall, jihadi management represents a synthesis of pragmatic action and adherence to Islamic principles, mobilizing committed human capital to enable comprehensive development and the realization of the New Islamic Civilization.

Keywords: Jihadi Management, Discourse, New Islamic Civilization, Islamic Revolution, Community- Centered Approach.

*. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Hazrat -e Masoumeh Campus, Farhangian University, Qom, Iran. Email: y.irani@cfu.ac.ir.

پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق

پژوهشگاه مطالعات سیاسی و دفاعی

P. ISSN: 3796-2338 & E. ISSN: 2783-1299

نشانی پانگه شهری: http://sjs.isri.ac.ir

پاییز و زمستان ۱۴۰۴

شاخص‌های مدیریت جهادی پیشران در گفتمان انقلاب اسلامی

یوسف ایرانی*

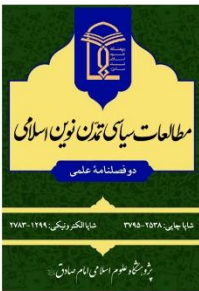
Doi: <https://doi.org/10.22034/rcdir.2025.524165.1188>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۳۱ - تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۴/۰۱ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۲۳
نوع مقاله: پژوهشی

چکیده

در جوامع امروزی، اهمیت مدیریت، به‌منزله عامل اصلی پیشبرد اهداف و توسعه، بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود. در این راستا مدیریت جهادی، به‌مثابه الگوی ایرانی-اسلامی، تضمین‌کننده پیشرفت آرمان‌های انقلاب است. بنابراین، پژوهش پیش رو با هدف شناسایی مهم‌ترین شاخص‌های مدیریت جهادی پیشران گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، با رویکرد کیفی و از طریق مصاحبه عمیق با صاحب‌نظران انجام شده است. بر اساس این مطالعه شاخص‌های اصلی مدیریت جهادی پیشران گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی عبارت‌اند از: اخلاق‌گرایی، جامعه‌محوری، اسلامی بودن و انقلابی بودن. در بخش اخلاق‌گرایی، بر ارزش‌مداری، عدالت‌خواهی و اخلاق‌گرایی قانونی تأکید شده و در بُعد جامعه‌محوری، بر مردم‌داری، مسئولیت‌پذیری، مشارکت‌پذیری و دانش‌محوری تصریح شده است. در بخش اسلامی بودن، مدیریت جهادی باید با رویکردی خداپاورانه و توکل به خدا و اطاعت از رهبری، مسیر پیشرفت و تمدن نوین اسلامی را هموار سازد. در بخش انقلابی بودن، مدیریت جهادی با رویکرد انقلابی، متعهدانه و هدفمند، آرمان‌های انقلاب اسلامی را در پنج بُعد: جوان‌گرایی با نیروهای انقلابی، تاب‌آوری در مواجهه با چالش‌ها، ایثارگری، روحیه انقلابی متشکل از استکبارستیزی و مقاومت، و شهادت در پذیرش مسئولیت‌های خطیر محقق می‌سازد. مدیریت جهادی تلفیقی از عمل‌گرایی جهادی و پایبندی به مبانی اسلامی است، با بسیج سرمایه‌های انسانی متعهد، زمینه‌ساز تحقق تمدن نوین اسلامی و پیشرفت همه‌جانبه نظام خواهد شد.

واژگان کلیدی: مدیریت جهادی، گفتمان، تمدن نوین اسلامی، انقلاب اسلامی، جامعه محوری.

* استادیار گروه علوم تربیتی، پردیس حضرت معصومه (ع)، دانشگاه فرهنگیان، قم، ایران.
y.irani@cfu.ac.ir

مقدمه

صاحب نظران حوزه توسعه بر این باورند که مدیریت، نقشی کلیدی و اساسی در حرکت جوامع به سوی پیشرفت و تعالی ایفا می‌کند. در این میان، مدیریت جهادی به منزله الگویی کارآمد و الهام‌بخش در عرصه‌های مختلف مدیریتی مطرح شده است (نادری فر و همکاران، ۱۳۹۸). مدیریت جهادی، که ریشه در ارزش‌ها و باورهای انقلاب اسلامی دارد، با تکیه بر ویژگی‌هایی چون ایثار، مسئولیت‌پذیری، روحیه تلاش مستمر و اعتماد به نفس، توانسته است نقش مؤثری در تحقق اهداف بلندمدت و تمدنی انقلاب ایفا کند (تولایی و صباغی، ۱۳۹۴). تجربه‌های موفق در حوزه‌های گوناگون، به‌ویژه در دوران‌های حساس و سرنوشت‌ساز، نشان‌دهنده ظرفیت بالای این نوع مدیریت برای عبور از موانع و دستیابی به پیشرفت‌های چشمگیر است. مدیریت جهادی، هم با علم و دانش روز سروکار دارد و هم بار معنایی انقلابی و ارزشی آن، با مفهوم جهاد ارتباطی تنگاتنگ دارد (خزایی و همکاران، ۱۳۹۸). مدیریت جهادی، به مثابه یک نظام فکری و عملی، بر اصول و مبانی خاصی استوار است که در آن تلاش و کوشش مستمر، جایگاه ویژه‌ای دارد. این نوع مدیریت، با هدف رسیدن به بهترین نتایج و تحقق اهداف بلندمدت، بر پایه تعهد، مسئولیت‌پذیری و روحیه جهادی شکل گرفته است. هرچند ممکن است در مسیر تحقق این اهداف، چالش‌ها و محدودیت‌هایی وجود داشته باشد، اما با پشتکار و همت بالا می‌توان بر این موانع فائق آمد و به موفقیت‌های چشمگیری دست یافت. این نوع مدیریت، تلفیقی از ارزش‌های فرهنگی اصیل و اصول علمی مدیریت است که با بهره‌گیری از تعاریف علمی و اجرای پنج وظیفه اصلی مدیر، در کنار مفاهیم دینی و اسلامی، به سبکی نوین و متمایز تبدیل شده است. مدیریت جهادی، فراتر از یک مکتب یا نظریه صرف مدیریتی است و در واقع، ترکیبی از دانش مدیریت و ارزش‌های الهی به شمار می‌آید که هدف آن، تحقق اهداف کلان نظام و رفع موانع پیش‌رو است (مظفری و محمدی، ۱۳۹۵؛ آئینی و موسوی، ۱۴۰۰). این رویکرد، با تأکید بر اخلاق، معنویت و تعهد، چهارچوبی جامع برای رهبری و کنترل فعالیت‌های جمعی در عرصه‌های مختلف علمی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی فراهم می‌کند و به‌صورت

الگویی کارآمد در مسیر پیشرفت و توسعه جامعه اسلامی شناخته می‌شود (حسنی نیک و مختاریان‌پور، ۱۳۹۷).

با وجود اهمیت بسیار این رویکرد، مشخص نیست که چه شاخص‌ها و مؤلفه‌هایی کلیدی، مدیریت جهادی را به منزله پیشران گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی تعیین می‌کنند و چگونه می‌توان این شاخص‌ها را به صورت کاربردی شناسایی کرد و به کار بست. در این راستا، تحقیق پیش رو با رویکرد کیفی و از طریق مصاحبه‌های عمیق با صاحب‌نظران، به دنبال شناسایی مهم‌ترین شاخص‌های مدیریت جهادی پیشران گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی است.

مدیریت جهادی، به مثابه هنر و علم رهبری و هدایت فعالیت‌های جمعی، بر مبنای مبارزه در تمامی زمینه‌های علمی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی شکل گرفته است، تا اهداف کلان و راهبردی نظام را محقق سازد و موانع پیش رو را از میان بردارد (حاتمی، ۱۴۰۲؛ سلطانی، ۱۳۹۴). این سبک مدیریتی، با ویژگی‌هایی همچون خستگی‌ناپذیری، خدمت‌صادقانه با نیت الهی، استقامت، سرعت عمل، انعطاف‌پذیری، نوآوری، شجاعت و مسئولیت‌پذیری همراه با تواضع و اخلاص شناخته می‌شود و اساس آن، بر ارزش‌های اخلاقی و معنویت اسلامی و انسانی استوار است؛ به گونه‌ای که بدون معنویت، مدیریت جهادی فاقد معنا و جوهره خواهد بود (حسنی نیک و مختاریان‌پور، ۱۳۹۷). این رویکرد گران‌بها، که یادگاری از دوران حماسه و دفاع مقدس است، در فضایی برگرفته از آموزه‌های دینی و اسلامی، با هم‌آمیختگی اراده انسان و اراده الهی شکل گرفته و فرمان‌بری آگاهانه از ولی فقیه زمان را چون نماد خود دارد. عقل و عشق، از مؤلفه‌های کلیدی این نوع مدیریت به شمار می‌روند که با بهره‌گیری از دانش، تخصص، برنامه‌ریزی و توکل به خداوند، توانسته است در شرایط دشوار با کمترین امکانات، چالش‌ها را پشت سر گذاشته و ظرفیت‌های نوینی ایجاد کند (نادری‌فر و همکاران، ۱۳۹۸؛ آئینی و موسوی، ۱۴۰۰).

اگر مدیری با رویکرد جهادی، سازمان را هدایت کند، قادر خواهد بود علاوه بر دستیابی به اهداف مالی، به اهداف غیرمالی و ارزشمندتر سازمان نیز دست یابد. مدیریت جهادی

به معنای بهره‌گیری از ویژگی‌ها و مؤلفه‌های جهادی، در کنار استفاده کامل از تمامی استعدادها، توانایی‌ها و پایه‌های فردی، اعتقادی و سازمانی مدیر است تا هدف بلندمدت آن، که ارتقای کمی و کیفی زندگی انسان‌هاست، محقق شود (مظفری و محمدی، ۱۳۹۵). بنابراین، مدیریت جهادی در عصر کنونی و با توجه به شرایط فعلی، دارای اهمیت بوده و باید شاخص‌های آن مشخص شود و در دستور کار قرار گیرد. این در حالی است که در مطالعات پیشین و نتایج قبلی، به صورت مشخص، شاخص‌های اصلی این نوع مدیریت ارائه نشده است و یا شاخص‌های متفاوت و گاه متناقضی ارائه شده است. پس خلئی مطالعاتی که بتوانند به صورت دقیق و با روشی قابل تأمل، این شاخص‌ها را ارائه کند، هنوز وجود دارد. در شرایطی که اهمیت مدیریت جهادی، به منزله الگویی بومی و کارآمد، در تحقق اهداف انقلاب اسلامی آشکار است، پرسش‌های اساسی این پژوهش عبارتند از: مهم‌ترین شاخص‌ها و مؤلفه‌های کلیدی مدیریت جهادی پیشران گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی کدام‌اند؟ چگونه این شاخص‌ها می‌توانند در چهارچوب فکری و عملی مدیریت جهادی به کار گرفته شده و نقش پیشران در توسعه و پیشرفت جامعه ایفا کنند؟ علاوه بر این، چه ابعاد و ویژگی‌هایی در تعریف و تحقق مدیریت جهادی مؤثر است؟

پاسخ به این پرسش‌ها با هدف غنی‌سازی مفهومی و کاربردی مدیریت جهادی، در مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی و تقویت بنیان‌های گفتمان انقلاب اسلامی دنبال می‌شود.

۱. پیشینه پژوهش

مدیریت جهادی، به منزله هنر خلق و ارائه ایده‌ها و طرح‌های نوین، اگرچه ریشه در تاریخ اسلام دارد، اما پس از انقلاب اسلامی ایران جان تازه‌ای گرفت. پژوهشگران و صاحب‌نظران، تعاریف متنوعی از این نوع مدیریت ارائه کرده‌اند؛ برخی آن را مدیریتی علمی می‌دانند که برپایه دانش مدیریت استوار است و با افزودن ابعاد ایمانی و دینی، تعریفی نوین از مدیریت ارائه می‌دهد (مهدی‌نژاد نوری و همکاران، ۱۳۹۸). همچنین مدیریت جهادی، به مثابه نوعی مدیریت ارزشی با ریشه‌های فرهنگی اصیل، ترکیبی از دانش، ایمان و تعهد است که در مسیر تحقق اهداف سازمانی و اجتماعی نقش مؤثری ایفا می‌کند. با توجه به اهمیت

موضوع، مطالعات متعددی درباره مدیریت جهادی انجام شده است که در ذیل به چند مورد از مرتبط‌ترین این مطالعات اشاره می‌شود.

مرتضوی و همکاران در مقاله «فرهنگ سازمانی جهادی؛ عامل مؤثر در مدیریت جهادی» به این نتیجه رسیدند که مطالعات مربوط به فرهنگ سازمانی معمولاً در دو دسته اصلی قرار می‌گیرند: یکی، سنجش میزان قوت یا شدت فرهنگ براساس ویژگی‌های پذیرفته‌شده ازسوی صاحب‌نظران و دیگری، طبقه‌بندی انواع فرهنگ‌ها. در این تحقیق، چهارچوب ویژه‌ای برای سنجش قوت فرهنگ جهادی ارائه شده است که ارتباط آن با عملکرد و رضایت کارکنان موردبررسی قرار گرفته است. همچنین ۱۱ ویژگی کلیدی فرهنگ جهادی، با توجه به ادبیات علمی فرهنگ سازمانی و شرایط بومی شناسایی شده‌اند، که شامل هویت جهادی، نظام تشویقی در سازمان، ارزش‌های پذیرفته‌شده ازسوی جهادگران، انسجام گروهی، الگوی ارتباطی، تحمل تفاوت نظر، خلاقیت جهادگران، رهبری و سرپرستی، پذیرش ریسک، و کنترل و حمایت مدیریتی است.

زکوی (۱۴۰۲) در مطالعه‌ای با عنوان «مدیریت جهادی در راستای ایجاد تمدن نوین اسلامی-ایرانی با الهام از حماسه حسینی» کوشیده است تا مؤلفه‌های مدیریت جهادی، با الهام از حماسه حسینی، به منظور بهره‌مندی از آن در بهبود زندگی فردی و اجتماعی و در راستای خلق تمدن نوین اسلامی-ایرانی را شناسایی کند. او نشان داده است که مدیریت جهادی مبتنی بر ارزش‌هایی چون بصیرت، مسئولیت‌پذیری، ایثار و پابندی به اصول اسلامی، نقشی راهبردی در پیشبرد تمدن نوین دارد.

بوداکی و همکاران (۱۳۹۳) نیز پژوهشی را با رویکرد نظریه داده‌بنیاد انجام دادند، که هدف آن شناسایی و تبیین ابعاد مختلف مدیریت جهادی است. در این تحقیق، مدیریت جهادی در سه بُعد اصلی دسته‌بندی شده است: بُعد ساختاری (شامل عناصری مانند مدیریت مبتنی بر خداوند، مدیریت ولایتی و انعطاف‌پذیری ساختار سازمانی متناسب با شرایط و مقتضیات)، بُعد رفتاری (دارای ویژگی‌هایی همچون اعتمادبه‌نفس، پشتکار، توانایی ایجاد تغییر، پویایی، سخت‌کوشی و سرعت در انجام امور)، و بُعد زمینه‌ای (شامل

مشارکت‌پذیری، قناعت، ترویج اخلاق و ارزش‌های دینی در محیط کار و اهمیت دادن به حفظ بیت‌المال). این ابعاد، به منزله مؤلفه‌های کلیدی مدیریت جهادی شناخته شده‌اند که در کنار هم، چهارچوبی کامل برای اجرای چنین سبک مدیریتی فراهم می‌کنند.

طاهری اطاقسرا (۱۴۰۰) در مطالعه توصیفی-تحلیلی خود بیان کرده است که مدیریت جهادی، فرایند به‌کارگیری همه استعداد‌های فردی و بن‌مایه‌های دینی و ویژگی‌های سازمانی در راه نیل به هدفی مشخص، و تلاشی بی‌وقفه در به‌کارگیری مؤثر و کنترل فعالیت‌های افراد، مبتنی بر مبارزه در تمام عرصه‌های علمی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و... با نیت الهی، برای رسیدن به اهداف والای جامعه و رفع موانع موجود است. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که یک مدیریت جهادی اثربخش، با دانش و تلاش کسب می‌شود و همواره، برای حفظ و تعالی آن، بی‌هیچ خستگی تلاش می‌گردد. این نوع مدیریت، در تحقق تمدن اسلامی در سازمان‌ها تأثیرگذار است.

آئینی و موسوی (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «ارائه مدل مفهومی مدیریت جهادی، مبتنی بر متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی»، که با روش تحقیق اکتشافی و رویکرد داده‌بنیاد انجام شده، نتایج را در قالب الگویی مفهومی با شش متغیر، شامل عوامل علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، پدیده‌محوری، راهبردها و پیامدهای مدیریت جهادی ارائه داده‌اند. جامعه آماری آن، شامل متن بیانیه گام دوم انقلاب است که تحلیل و مفهوم‌پردازی موضوع موردنظر، با استفاده از فرایند نظام‌مند کدگذاری‌های باز محوری و انتخابی صورت گرفته است. روایی تحقیق، از طریق فرایند کدگذاری در دو زمان مختلف، توسط پژوهشگر و پایایی نیز با استفاده از چهار معیار معروف پارکر ارزیابی شده‌اند. یافته‌ها شامل ۳۱۴ کد باز، ۶۴ کد محوری و ۲۲ کد انتخابی بوده‌اند.

ویسی و همکاران (۱۴۰۲) در مطالعه‌ای که با روش مروری نظام‌مند انجام شده است، به بررسی مدیریت جهادی، به منزله مدیریتی کارآمد و مبتنی بر فرهنگ اسلامی، پرداختند. آن‌ها نشان دادند که مؤلفه‌های مدیریت جهادی، شامل التزام فکری و عملی به اسلام، عدالت محوری، جهادگری، بصیرت، هوشیاری و حضور، اقتدار، خدمتگزاری و قاطعیت

در مقابل صمیمیت است. همچنین ویژگی‌های مدیر جهادی، شامل باورهای اسلامی و انسانی، بصیرت، رفتارهای اسلامی، نظم، تلاش و توانمندی‌های عمومی شخصیت است. نادری فر و همکاران (۱۳۹۸) نیز در مطالعه‌ای شاخص‌های مدیریت جهادی را بررسی کرده‌اند. جامعه آماری مطالعه، خبرگان آگاه به موضوع و مدیران ارشد سازمان‌ها بوده‌اند و حجم نمونه، با روش نمونه‌گیری گلوله برفی ۵۰ نفر تعیین شده است. ابتدا از طریق مطالعات کتابخانه‌ای، اقدام و سپس، با مصاحبه خبرگی اشباع اطلاعاتی به دست آمده است. به منظور نهایی‌سازی فهرست شاخص‌ها و رتبه‌بندی آن‌ها، از روش دلفی و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. براساس نتایج این مطالعه، ۷۶ شاخص برای مدیریت جهادی شناسایی شده است که ۲۵ شاخص اول، در گروه با اهمیت زیاد قرار گرفته و بیشتر، حالت فرهنگی، ارزشی و معنوی داشته‌اند. عمل به آن‌ها برای یک مدیر جهادی، بسیار ضروری و مهم است که عدم رعایت آن‌ها، خصوصیت جهادی بودن را از مدیریت می‌گیرد. شاخص‌های ۲۶ تا ۵۰، در گروه با اهمیت متوسط قرار گرفتند که بیشتر، حالت رفتاری داشته‌اند و عدم رعایت آن‌ها، ضعف در مدیریت را نشان می‌دهد. شاخص‌های ۵۱ تا ۷۶، با اهمیت کمتر بودند و بیشتر، با شخصیت مدیر ارتباط داشتند.

پیشوا و حسینی (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای با عنوان «تطابق سیره شهید چمران در مدیریت جهادی، با شاخص‌های تمدن اسلامی» تلاش کرده‌اند که خصوصیات بارز شهید چمران در ولایت مداری، مبارزه با استبداد و سیره ایشان در کسب علم و دانش و مدیریت جهادی، را مطابق با شاخص‌های تمدن اسلامی مبتنی بر ولایت، بصیرت و امر به معروف و نهی از منکر، را بررسی کنند. آن‌ها بیان کرده‌اند که تمدن‌سازی در تعریف مفروض، تمدنی مبنی بر حسن معاشرت اجتماع، نیازمند الزاماتی از قبیل دستیابی به نظم اجتماعی محصول حکومت، قوانین و تلقی مردم اجتماع از خود و از روابطشان با یکدیگر و با حکومت است. به طور خاص، ضروریات ایجاد تمدن اسلامی نیز براساس ذات بروز و ظهور هر تمدنی، در قالب فرایندی ناظر بر پایه‌ریزی و مراقبت، تا دستیابی به رشد، و در نهایت، بالندگی و مراقبت و حفظ آن است.

با توجه به پیشینه مطرح شده، می‌توان گفت مطالعات متعددی به تعریف و شناسایی ابعاد مدیریت جهادی پرداخته و عناصر فرهنگی، ارزشی، رفتاری و ساختاری آن را مورد بررسی قرار داده‌اند. همچنین اتصال مدیریت جهادی به تمدن نوین اسلامی-ایرانی و بهره‌گیری از الگوهای دینی و تاریخی، مانند حماسه حسینی، در پژوهش‌ها مورد توجه قرار گرفته است. با این حال، اکثر این مطالعات به شناسایی مؤلفه‌ها در سطح کلی و غالباً به صورت توصیفی اکتفا کرده‌اند و کمتر به بررسی هم‌افزایی این مؤلفه‌ها به منزله پیشران گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی پرداخته‌اند.

نوآوری نویسنده مقاله فرارو در این است که ضمن استفاده از رویکرد کیفی و روش مصاحبه عمیق با صاحب‌نظران، تلاش دارد تا مؤلفه‌های کلیدی مدیریت جهادی را، که به طور خاص نقش پیشرانی در تحقق تمدن نوین اسلامی-ایرانی ایفا می‌کنند، شناسایی و تبیین کند.

۲. چارچوب مفهومی

انقلاب اسلامی در ایران، بستری مناسب برای رشد و بروز فضایل اخلاقی در سطوح سازمانی و اجتماعی فراهم کرده است که این امر منجر به شکل‌گیری سبک مدیریتی خاصی به نام «مدیریت جهادی» شده است؛ مفهومی که امام خامنه‌ای علیه السلام آن را به مثابه الگویی کارآمد و راهگشا، برای حل مسائل جامعه معرفی کرده‌اند. از زمان پیروزی انقلاب، هر فعالیتی که با رویکرد جهادی مدیریت شده، دستاوردهای چشمگیری به همراه داشته است. مدیریت جهادی با بهره‌گیری از روحیه ایثار، تلاش مستمر و مسئولیت‌پذیری، توانسته است تجربیات موفق در عبور از بحران‌ها و پیشبرد اهداف نظام اسلامی به ارمغان آورد و نقش مؤثری در تحقق آرمان‌های جامعه ایفا کند (مرادی و فیروزآبادی، ۱۳۹۵؛ موسی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷).

۲-۱. مدیریت جهادی

مدیریت جهادی، مفهومی است که توسط رهبر شهید جمهوری اسلامی ایران، امام خامنه‌ای، همچون کلید حل مشکلات کشور مطرح شده است و به مدیریتی اطلاق می‌شود

که برپایه کار و تلاش با نیت الهی، همراه با علم، درایت، جدیت و خستگی‌ناپذیری استوار است. این نوع مدیریت، برخاسته از آموزه‌های دینی و فرهنگ انقلاب اسلامی است و ویژگی‌های متمایزی دارد که آن را از مدیریت‌های معمولی متمایز می‌کند. مدیریت جهادی ریشه در فرهنگ جهادی دارد و مبتنی بر ارزش‌های اسلامی شکل گرفته است. فرهنگ جهادی، شامل مجموعه‌ای از باورها و ارزش‌های فکری است که رفتارهای اجتماعی افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این نوع مدیریت، که می‌توان آن را مدیریت اسلامی دانست و برگرفته از آموزه‌های اسلامی و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام است، پس از پیروزی انقلاب اسلامی به صورت عملی وارد حوزه علم مدیریت در ایران شد (بهشت‌آئین، ۱۴۰۰). الگوی مدیریت جهادی، به منزله الگویی هماهنگ با اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی، مانند سند چشم‌انداز توسعه و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت مطرح شده و در همین چهارچوب قابل تحلیل و بررسی است.

مدیریت جهادی، به مثابه یکی از مؤلفه‌های ارزشی برجسته در نظام اسلامی، در چهارچوب سرمایه‌های سازمانی جای می‌گیرد. این سبک مدیریتی، با تکیه بر فرهنگ سازمانی مبتنی بر جهاد، از طریق بسیج منابع و ظرفیت‌های موجود، تعهد عمیق و مسئولیت‌پذیری را در کارکنان نهادینه می‌کند. چنین رویکردی، با تقویت همکاری و هماهنگی میان نیروی انسانی، بهره‌وری سازمانی را ارتقا داده و حتی امکان ایجاد مزیت‌های رقابتی را فراهم می‌آورد تا اهداف کلان و راهبردهای تعیین‌شده محقق شوند (مهدی‌نژاد نوری و همکاران، ۱۳۹۸).

۲-۲. شاخص‌های مدیریت جهادی

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، الگوهای فرهنگی و مدیریتی جهادی، با الهام از آموزه‌های جهادی و نظام ارزشی برآمده از انقلاب شکل گرفت و توسعه یافت. نقطه عطف این روند، فرمان تاریخی امام خمینی علیه‌السلام در خرداد ۱۳۵۸ بود که زمینه‌ساز تشکیل جهاد سازندگی و آغاز فعالیت‌های مدیریت جهادی شد. این رویکرد مدیریتی، با مشارکت گسترده مردم و اجرای برنامه‌های فشرده، علاوه بر ارائه خدمات زیرساختی و رفاهی، تأثیرات

ماندگاری در رفع چالش‌ها و ایجاد نفوذ اجتماعی پایدار بر جای گذاشته است. امام خامنه‌ای علیه السلام در خصوص جهاد و نهادهای انقلابی فرموده است: «شروع نوآوری و حرکت و حساسیت ورود در میدان ابتکار، نکته‌ای است که اول در امثال جهاد و نهادهای انقلابی پدید آمد و محور حرکت شد.» (همایش فرهنگ و مدیریت جهادی، ۱۳۸۶).

مدیریت جهادی، همچون میراثی ارزشمند از دوران دفاع مقدس و حماسه‌های ملی، با سازماندهی و بسیج منابع انسانی و مادی و همچنین برنامه‌ریزی هدفمند فعالیت‌ها، در چهارچوب آموزه‌های دینی و فرهنگ اسلامی شکل گرفته است. شاخصه محوری این سبک مدیریت، هم‌سوئی کامل اراده فردی با خواست الهی است که نمود عینی آن، در پیروی آگاهانه از رهبری مبتنی بر ولایت فقیه تجلی می‌یابد. این موضوع در آیه ۴۶ سوره سبأ، که در آرم جهاد سازندگی درج شده، نیز به خوبی نمایان است. این آیه، نماد دعوت به همکاری جمعی و فردی در راه خداست، که مفهوم جهاد و تلاش پیگیر را به روشنی نشان می‌دهد.

مدیریت جهادی، شاخص‌های مختلفی، شامل ابعاد فرهنگی، ارزشی، معنوی، رفتاری و ساختاری داراست. یکی از شاخص‌های اصلی مدیریت جهادی، توکل بر خدا و تبعیت از دستورهای امام زمان علیه السلام و ولی امر مسلمین است. از دیگر شاخص‌های بنیادین مدیریت جهادی، تکیه بر مشیت الهی و پیروی آگاهانه از رهنمودهای رهبری مبتنی بر ولایت فقیه است. این ویژگی در چهارچوب آموزه‌های دینی و انقلابی، مدیر جهادی را ملزم می‌کند تا همواره اراده خود را با خواست الهی هم‌سو کرده و در مسیر تحقق اهداف نظام اسلامی، تبعیت از دستورات ولی فقیه زمان را، به‌منزله محور اصلی تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات خود، قرار دهد.

شاخص دیگر این نوع مدیریت، مدیریت بر مبنای هدف و نتیجه معنوی است. مدیریت جهادی، تنها به دنبال نتیجه مادی نیست و نتیجه معنوی هم از اولویت برخوردار است. در این نوع مدیریت، علاوه بر ارائه پاداش بر مبنای تلاش و عملکرد، به تمایلات معنوی هم توجه می‌شود. علاوه بر این، مدیریت جهادی بر پایه برنامه‌ریزی کوتاه مدت، در راستای برنامه‌ریزی درازمدت، بنا نهاده شده است؛ یعنی با در نظر گرفتن خوشی‌ها و موفقیت‌های این دنیا، آخرت به‌منزله هدف نهایی در نظر گرفته می‌شود (بهشت‌آئین، ۱۴۰۰).

نگاه نقادانه و دوری از اختلافات، یکی دیگر از شاخص‌های مدیریت جهادی است. ارزیابی تخصصی و انتقادی کارشناسان و صاحب‌نظران هر حوزه، مؤثرترین روش برای شناسایی قوت‌ها و کاستی‌های یک نظام است. در این میان، اگر نخبگان دینی، استادان دانشگاه، اندیشمندان متعهد و هنرمندان آگاه، با رویکردی کارشناسی، آسیب‌های فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه را به تصمیم‌سازان و مدیران ارشد منتقل کنند، شتاب و کیفیت پیشرفت جامعه، به‌طور چشمگیری افزایش خواهد یافت. مقام معظم رهبری، درباره نگاه نقادانه در عرصه فرهنگی می‌فرماید: «علما، اساتید، روشنفکران انقلابی، هنرمندان و متعهد، نگاه نقادانه خودشان را نسبت به اوضاع فرهنگی کشور همچنان داشته باشند و تذکر بدهند» (خامنه‌ای، بیانات، ۱۳۸۸/۲/۹).

البته این انتقادات نباید به اختلافات و تفرقه منجر شود. قرآن کریم، با تأکید ویژه بر همبستگی و پرهیز از تفرقه، آن را از فرامین کلیدی الهی برمی‌شمارد. براساس آموزه‌های قرآنی، مؤمنان همچون برادرانی همدل در پیوندی ناگسستگی قرار دارند، که ریشه در سرشت مشترک و اشتراکات اعتقادی آنان دارد. این همگرایی دینی، پایه‌های نظام اجتماعی اسلام را شکل می‌دهد و محبت و همراهی میان مسلمانان، نه تنها یک فضیلت اخلاقی، بلکه وظیفه‌ای دینی تلقی می‌شود که در گفتار و رفتار آنان تجلی می‌یابد (آل عمران: ۱۰۳).

مشارکت فعال مردم و حضور آنان در عرصه‌های مدیریتی، یکی دیگر از شاخص‌های بنیادین مدیریت جهادی محسوب می‌شود که براساس آموزه‌های دینی و ارزش‌های انقلاب اسلامی شکل گرفته است. این مؤلفه در پژوهش‌های متعددی به‌منزله زیرساخت تحقق اهداف تمدنی و عامل تسریع پیشرفت جامعه مورد تأکید قرار گرفته است. شاه‌بیت سخنان حضرت امام خمینی علیه السلام، از همان روزهای اول انقلاب، و پیرو آن، بیانات مقام معظم رهبری این بوده و هست که پیشرفت و سازندگی در کشور، بدون مشارکت مردم ممکن نیست؛ از این رو، یکی از اصول اولیه و ویژگی‌های اساسی مدیریت جهادی، مشارکت و حضور مردمی، و به تعبیر رهبر معظم انقلاب، عزم ملی است (خامنه‌ای، بیانات، ۱۳۹۳/۱/۱). از دیگر شاخص‌های مدیریت جهادی، می‌توان به خستگی‌ناپذیری، خدمت با نیت الهی، استقامت، سرعت عمل، انعطاف‌پذیری، ابتکار، شجاعت، مسئولیت‌پذیری و توکل به خدا اشاره کرد.

۳-۲. تمدن

تمدن، به منزله چهارچوبی کلان و جامع، مجموعه‌ای از ارزش‌ها، باورها، مناسبات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی را در بر می‌گیرد که سبک زندگی متمایز و هویت‌بخشی به جامعه ارائه می‌دهد. تمدن نوین اسلامی، با تکیه بر آموزه‌های قرآن کریم و سنت پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، مبتنی بر عشق به خدا و پیروی از سبک زندگی الهی است؛ به گونه‌ای که علاوه بر دستیابی به پیشرفت‌های مادی، مانند علم و صنعت، به پرورش ابعاد معنوی و انسانی نیز توجه ویژه دارد (رهبر و فروزان، ۱۳۹۹). هدف اصلی این تمدن، تحقق عدالت اجتماعی، کرامت انسانی، آزادی، پایداری و استقلال فرهنگی است، که در راستای حفظ هویت اسلامی و ارتقای کیفیت زندگی قرار دارد (الویری و کریم‌زاده سورشجانی، ۱۴۰۱). همچنین نظریه تمدن نوین اسلامی، تأکید بر همبستگی و وحدت امت اسلامی، بازگشت به رهنمودهای دینی و مقابله با فرآیندهای غرب‌زدگی دارد که این عوامل را زمینه‌ساز ظهور تمدن برتر و تحقق آرمان‌های انقلاب اسلامی می‌داند (بهمنی، ۱۳۹۳). براین اساس، مدیریت جهادی، مدیریتی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی و انقلابی، به منزله پیشران اصلی تحقق اهداف تمدن نوین اسلامی شناخته می‌شود و باید شاخص‌های آن در چهارچوب این مؤلفه‌های تمدنی، تحلیل و بومی‌سازی گردد (نادری‌فر و همکاران، ۱۳۹۸).

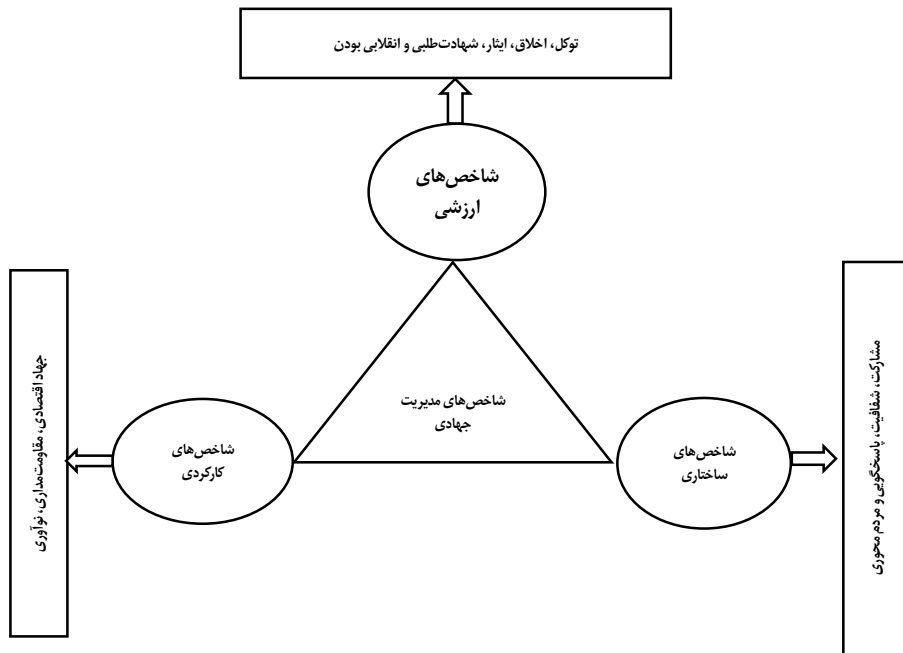
۴-۲. گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی

گفتمان انقلاب اسلامی، چهارچوبی نظری و فکری است که مبنای آن بر اصول و ارزش‌های تمدن نوین اسلامی استوار است و انقلاب اسلامی، به منزله جنبشی تمدن‌ساز، هدف برپایی این تمدن را دنبال می‌کند. «گفتمان» به معنای نظامی منسجم از معانی، ارزش‌ها، نگرش‌ها، و زبان به کاررفته در یک حوزه مشخص اجتماعی و فرهنگی است، که ساختار تفکر و عمل پیروان آن مکتب یا حرکت اجتماعی را شکل می‌دهد. گفتمان، نه تنها مجموعه‌ای از سخنان و متون، بلکه نظامی از موقعیت‌ها و روابط قدرت است که معنا را تولید و بازتولید می‌کند و شامل ابعاد ذهنی و عینی می‌شود (خالقی، ۱۳۹۶).

انقلاب اسلامی ایران، با الهام از آموزه‌های ناب دین اسلام و اتکا به قرآن کریم و سیره

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، نه تنها تحولات عمیق و بی‌سابقه‌ای در عرصه سیاسی، فرهنگی و اجتماعی ایران ایجاد کرد، بلکه به منزله الگویی انقلابی، تأثیرات شگرفی بر جنبش‌های آزادی‌بخش جهانی گذاشت. این انقلاب با احیای هویت اسلامی و تقویت روحیه استقلال‌طلبی، تاریخ معاصر را از مسیر پیشین خود که بر پایه استبداد و استعمار بود، خارج ساخته و به مستضعفان جهان، امیدی تازه برای مقابله با نظام سلطه بخشید؛ در مقابل، قدرت‌های استکباری و نظام‌های ستمگر را با چالشی بی‌بدیل مواجه کرد که تا امروز نیز ادامه دارد. مهم‌ترین دستاورد این حرکت عظیم، احیای کرامت انسانی و بازتعریف مفهوم «قدرت» بر پایه عدالت و معنویت، در برابر زورگویی و تزویر نظام‌های مادی‌گرا بود (صالحی، ۱۳۹۷).

گفتمان انقلاب اسلامی، ادامه‌دهنده راه پیامبران و تعالیم آسمانی، به‌ویژه اسلام ناب محمدی، است که هویت اسلامی و بازگشت به آموزه‌های اصیل دینی را هسته مرکزی خود قرار داده است. این گفتمان بر پایه مفاهیمی بنیادین، مانند استقلال‌طلبی، آزادی مسئولانه، مردم‌سالاری دینی و اسلام‌محوری، استوار است که در شعار تاریخی «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» متبلور شده است. پیوند ناگسستنی دین و سیاست، ستون فقرات این گفتمان را تشکیل می‌دهد؛ به‌گونه‌ای که قوانین مبتنی بر شریعت و مشارکت فعال مردم در حکومت، تحت رهبری دینی، آن را از سایر گفتمان‌های سیاسی متمایز می‌سازد. ویژگی فرامرزی و جهان‌شمولی این گفتمان، آن را به الگویی برای جنبش‌های عدالت‌خواهانه جهانی تبدیل کرده است. مفاهیمی مانند جهاد، مقاومت، ظلم‌ستیزی و شهادت‌طلبی که پیش از این در گفتمان‌های سیاسی مهجور مانده بودند، در چهارچوب انقلاب اسلامی احیا شده و موجی از بیداری اسلامی را در جوامع مختلف ایجاد کرده‌اند. این گفتمان با تأکید بر حق‌مداری و خدامحوری، مشروعیت حکومت را نه صرفاً بر پایه رضایت مردمی، بلکه در هم‌سوئی با اراده الهی تعریف می‌کند و برای دولتمردان، مسئولیتی قدسی در تحقق سعادت بشری قائل است (همان).

نمودار ۱: مدل مفهومی شاخص‌های مدیریت جهادی پیشران گفتمان انقلاب اسلامی

(منبع: یافته‌های پژوهش)

۳. روش تحقیق

پژوهش پیش رو از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش تحقیق، کیفی است. تکنیک تحلیل داده‌ها در این پژوهش، تحلیل محتوای کیفی، و هدف از استفاده از روش تحلیل محتوا، استخراج مفاهیم و الگوهای پنهان در داده‌های متنی است تا بتوان به درک عمیق‌تری از موضوع پژوهش دست یافت.

۳-۱. جامعه آماری و نمونه‌های تحقیق

جامعه آماری این پژوهش، شامل استادان، متخصصان، صاحب نظران و افراد دارای سابقه پژوهش و تحقیق در زمینه مدیریت جهادی، و افراد دارای تجربه مدیریت جهادی است، که داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته گردآوری شده‌اند. شرکت‌کنندگان به روش نمونه‌گیری هدفمند و با استفاده از تکنیک گلوله‌برفی انتخاب شده‌اند. نمونه‌گیری هدفمند، به منظور پوشش دادن گستره وسیعی از ویژگی‌ها و دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان انجام شده

است و حجم نمونه در مطالعات کیفی معمولاً کمتر است تا امکان بررسی عمیق‌تر موضوع فراهم شود.

۲-۳. حجم نمونه و ابزار گردآوری

تعیین تعداد نمونه‌ها، براساس اشباع نظری داده‌ها صورت گرفت؛ به این معنا که مصاحبه‌ها تا زمانی ادامه یافت که اطلاعات جدیدی به داده‌ها افزوده نشد. در این پژوهش، پس از انجام ۲۲ مصاحبه، اشباع داده‌ها حاصل شد. هر مصاحبه بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه به طول انجامید. در ابتدای هر مصاحبه، محقق خود را معرفی کرده و اهداف و روند پژوهش را برای شرکت‌کنندگان توضیح داد و پس از کسب رضایت شفاهی، مصاحبه آغاز شد. ابتدا سؤالات جمعیت شناختی پرسیده شد و سپس سؤالات اصلی براساس مرور مطالعات پیشین طراحی شدند. ترتیب سؤالات در مصاحبه‌ها ثابت نبود و براساس پاسخ‌های شرکت‌کنندگان تنظیم می‌شد؛ اما تقریباً همه سؤالات راهنمای مصاحبه، از تمامی افراد پرسیده شد.

۳-۳. تجزیه و تحلیل داده‌ها و روایی داده‌ها

داده‌ها با استفاده از روش پنج مرحله‌ای گرانهم و لاندمن تحلیل شدند و نرم‌افزار MAXQDA-2018 در فرآیند کدگذاری و تحلیل داده‌ها به کار گرفته شد. برای افزایش اعتبار و کیفیت نتایج، معیارهای چهارگانه گوبا و لینکلن رعایت گردید. همچنین آیتم‌های ۳۲ گانه گزارش پژوهش‌های کیفی، مطابق با شیوه‌نامه‌های Tong و همکاران (۲۰۰۷) در گزارش پژوهش لحاظ شده است.

۴. یافته‌های تحقیق

پس از استخراج و دسته‌بندی کدهای مطالعه، ۱۵ زیرمقوله و ۴ مقوله اصلی، شامل اخلاق‌گرایی، جامعه‌محوری، اسلامی بودن و انقلابی بودن، شناسایی شدند (جدول ۱).

جدول ۱: نتایج مطالعه براساس کدهای استخراج‌شده

مقولات	زیرمقولات	کدهای استخراج‌شده
اخلاق‌گرایی	ارزش‌مداری	تلفیق دانش علمی با ارزش‌های دینی، فرهنگ‌سازی، سبک زندگی اسلامی، ارزش‌های انقلابی، صداقت، تعهد به اصول اخلاقی، پایبندی به ارزش‌های انسانی، احترام به کرامت دیگران و انسان‌مداری

عدالت خواهی	شایسته سالاری، عدالت طلبی، مبارزه با فساد، برابری خواهی، کمک به مستضعفین، توجه به عدالت و انصاف و حمایت از اقشار آسیب پذیر	
اخلاق گرایی قانونی	رعایت قوانین و مقررات، پایبندی به اصول اخلاقی، تعامل بین حقوق کیفری و اخلاق، و اراده آزاد	
مردم داری	حضور مردمی، مردم سالاری، تکریم مردم، انتقاد پذیری، احترام به حقوق مردم، توجه به رفاه و رضایت مردم، ایجاد اعتماد و اطمینان در جامعه	جامعه محوری
مسئولیت پذیری	انعطاف پذیری، پاسخگو بودن، وجدان کاری، احساس مسئولیت، مسئولیت پذیری اجتماعی، پاسخگویی به عملکرد، انجام به موقع مسئولیت ها، تعهد به انجام کارها، شفافیت در انجام وظایف، پذیرش وظایف	
مشارکت پذیری	توجه به مشارکت همه اقشار، استفاده از نیروهای متخصص، اعمال نظرات مردم، توجه به مشارکت، اشتراک نظر و تصمیم گیری جمعی، پذیرش دیدگاه های دیگران، تعامل فعال با اعضای گروه ها، جلسات مستمر، احترام به دیدگاه های متفاوت، تعهد به اهداف گروهی، و ایجاد فضای باز برای بیان ایده ها	
دانش محوری علمی	استفاده از فناوری، حرکت مبتنی بر علم، نوگرایی، علم محوری، اطلاعات جهانی، همکاری با مؤسسات، و استفاده از یافته های علمی	
ولایت مداری	ادای تکلیف ولایت مدارانه، اطاعت از رهبری، فرمان بری آگاهانه، وحدت گرایی و عزت ملی	
اسلامی بودن	خدا باوری	اخلاص، توکل بر خدا، تهذیب نفس، مراقبت از جامعه اسلامی، نظام اسلامی، امید به آینده، دین محوری، خدامحوری، دینداری، جلب رضایت الهی
معنویت	فروتنی، اعتقاد به قضا و قدر، شعور معنوی، شکرگزار بودن، توجه به معنویت و اخلاق دینی، تلاش برای تحقق اهداف متعالی	
انقلابی بودن	جوان گرایی	عمل گرا بودن، استفاده از نیروی جوانی، استفاده از خلاقیت جوانان انقلابی، اعتماد به جوان ها، آینده نگری، استفاده از جوانان، نیروی انسانی مستعد، و سرمایه انسانی تحصیل کرده
تاب آوری	استقامت، مقاومت، خستگی ناپذیری، اراده قوی، تحمل سختی ها، مقاومت در برابر ظلم، و تسلیم نشدن	

فداکاری مبتنی بر حق‌مداری، مدیریت ایثارگرایانه، روحیه ایثارگری، پشتکار و پیگیری امور، از خودگذشتگی	ایثارگری
مبارزه با استبداد، بصیرت، دشمن‌شناسی، مبارزه با دشمنان، استکبارستیزی، عملی کردن شعارها، بینش سیاسی، پایدار و مقاوم بودن، و مبارزه با ظلم	روحیه انقلابی
نترس بودن، ریسک‌پذیری، مقابله با بحران، ابتکار در عمل، سرعت عمل، تسلیم‌ناپذیری، پرشور بودن	شهامت و شجاعت

(منبع: یافته‌های پژوهش)

۴-۱. اخلاق‌گرایی

یکی از مقولات اصلی استخراج‌شده در بخش شاخص‌های مدیریت جهادی، اخلاق‌گرایی است. اخلاق‌گرایی به منزله یکی از مؤلفه‌های اساسی مدیریت جهادی، نقش بسیار مهمی در شکل‌دهی به رفتارها، تصمیم‌گیری‌ها و عملکرد مدیران جهادی دارد. مدیریت جهادی، که مبتنی بر ارزش‌ها و اصول اسلامی است، اخلاق را نه به مثابه یک ابزار، بلکه به عنوان رکن اصلی و بنیادین مدیریت می‌داند. در این رویکرد، اخلاق حرفه‌ای و انسانی به صورت شاخصی برای سنجش کیفیت مدیریت و رهبری مطرح است و مدیر جهادی باید با تواضع، صداقت، عدالت، مسئولیت‌پذیری و ایثار، در خدمت جامعه باشد. این مقوله، از سه زیرمقوله ارزش‌مداری، عدالت‌خواهی و اخلاق‌گرایی قانونی تشکیل شده است.

۴-۱-۱. ارزش‌مداری

ارزش‌مداری، یکی از زیرمقوله‌های مهم اخلاق‌گرایی در مدیریت جهادی، نقش کلیدی در پیشبرد گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی ایفا می‌کند و مبنای تحقق اهداف بلندمدت و پایدار این انقلاب است. در این رویکرد، مدیران جهادی براساس نظام ارزشی اسلامی عمل می‌کنند و ارزش‌هایی مانند عدالت، صداقت، امانت‌داری و احترام به کرامت انسانی را سرلوحه فعالیت‌های خود قرار می‌دهند. این ارزش‌ها نه تنها محرک توسعه و پیشرفت جامعه اسلامی هستند، بلکه در مبارزه با فساد، تقویت اعتماد عمومی و ایجاد ساختارهای شفاف و عادلانه، نقش اساسی دارند. ارزش‌مداری در مدیریت جهادی، با تکیه بر حق‌مداری و قانون‌مداری، مدیران را به سوی خدمت صادقانه و مسئولانه سوق می‌دهد و زمینه‌ساز تربیت

مدیران متعهد و اخلاق مدار می شود. این رویکرد، توسعه پایدار، تقویت روحیه جهادی و ایجاد جامعه‌ای عادلانه و پیشرفته را تسهیل می کند و در راستای گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، به ترویج فرهنگ ارزش محور، و تحقق جامعه‌ای مبتنی بر عدالت و معنویت کمک می کند. تلفیق دانش علمی با ارزش های دینی، فرهنگ سازی، سبک زندگی اسلامی، ارزش های انقلابی، صداقت، تعهد به اصول اخلاقی، پایبندی به ارزش های انسانی، احترام به کرامت دیگران، و انسان مداری، مهم ترین کدهای این بخش هستند.

در این راستا، یکی از مشارکت کنندگان بیان کرد: «تلفیق دانش علمی با ارزش های دینی، فرهنگ سازی، سبک زندگی اسلامی، ارزش های انقلابی، صداقت، تعهد به اصول اخلاقی، پایبندی به ارزش های انسانی، احترام به کرامت دیگران، و انسان مداری، نقش کلیدی در پیشبرد گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی ایفا می کنند» (مشارکت کننده شماره ۸).

۲-۱-۴. عدالت خواهی

عدالت خواهی، یکی از زیرمقوله های مهم اخلاق گرایی در مدیریت جهادی، نقش کلیدی در پیشبرد گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی دارد. این رویکرد براساس اصول عدالت و انصاف، شایسته سالاری، عدالت طلبی، مبارزه با فساد، برابری خواهی، کمک به مستضعفین و حمایت از اقشار آسیب پذیر، استوار است. در مدیریت جهادی، عدالت خواهی به معنای تلاش برای ایجاد یک جامعه عادلانه و برابری طلب است که در آن هر فرد، فرصت هایی برابر برای رشد و توسعه دارد. این رویکرد، با تأکید بر حمایت از مستضعفین و مبارزه با ظلم، به منزله یک اصل اخلاقی و دینی در مدیریت جهادی، شناخته می شود و در راستای تحقق اهداف انقلاب اسلامی، به توسعه پایدار و ایجاد حکمرانی عادلانه کمک می کند. با شایسته سالاری، مبارزه با فساد و حمایت از اقشار آسیب پذیر، مدیریت جهادی به ایجاد یک جامعه عادلانه و پیشرفته می انجامد که در آن عدالت و انصاف، به منزله اصول بنیادین، در تصمیم گیری ها و عملکردهای مدیران مورد توجه قرار می گیرد؛ همچنان که مشارکت کننده شماره ۶ اشاره کرد: «در رویکرد مدیریت جهادی، عدالت به معنای بهره مندی عادلانه همگان از فرصت ها و امکانات است، نه اختصاص آن به گروهی محدود. هر فرد باید

متناسب با شایستگی‌ها و توانمندی‌های خود از جایگاه و امکانات لازم برخوردار شود و مسیر پیشرفت تنها برای افراد وابسته یا برخوردار از روابط خاص هموار نگردد. توجه به افشار کمتر برخوردار و حمایت از افرادی که دسترسی یا پشتوانه‌ای ندارند، ضروری است تا هیچ‌کس احساس تضییع حق نکند. در حقیقت، اولویت دادن به نیازهای مستضعفان از اصول مهم این نوع مدیریت است و مدیریت جهادی منطبق با الگوی تمدن ایرانی-اسلامی، تحقق این رویکرد را دنبال می‌کند» (مشارکت‌کننده شماره ۶).

۳-۱-۴. اخلاق‌گرایی قانونی

اخلاق‌گرایی قانونی، یکی دیگر از زیرمقوله‌های مهم اخلاق‌گرایی در مدیریت جهادی است. این رویکرد براساس اراده آزاد و رعایت قوانین و مقررات استوار است و پایبندی به اصول اخلاقی را، همچون یک اصل اساسی در نظر می‌گیرد. در مدیریت جهادی، تعامل بین حقوق کیفری و اخلاق، به این معناست که قانون و اخلاق مکمل یکدیگرند و نمی‌توان یکی را بدون دیگری داشت. قانون بدون اخلاق، ناقص است و نمی‌تواند نظم اجتماعی را به طور کامل تضمین کند؛ درحالی‌که اخلاق بدون قانون، ممکن است به آشفتگی اجتماعی بینجامد.

در این رویکرد، عنصر اجبار و فشار خارجی، مانند تهدید و کیفر، عمل را تهی از اخلاق می‌کند و نمی‌توان برآیندی اخلاقی انتظار داشت. بنابراین، مدیریت جهادی با تأکید بر اراده آزاد و رعایت قوانین و مقررات، به ایجاد یک نظام عادلانه و اخلاقی کمک می‌کند، که در آن افراد با آگاهی و اختیار خود به انجام تکالیف اخلاقی مبادرت می‌ورزند. این رویکرد، در راستای تحقق اهداف انقلاب اسلامی و ایجاد یک جامعه عادلانه و پیشرفته است؛ چنان‌که یکی دیگر از شرکت‌کنندگان می‌گوید: «در مدیریت جهادی، قانون و اخلاق همچون دو بال یک پرنده عمل می‌کنند و تحقق اهداف بدون همراهی هم‌زمان آن‌ها امکان‌پذیر نیست. پایبندی به قوانین باید با اعتقاد درونی و اراده فردی همراه باشد، نه صرفاً بر اساس ترس از مجازات. تنها در چنین شرایطی می‌توان زمینه‌ساز شکل‌گیری جامعه‌ای عادلانه و اخلاق‌محور شد» (مشارکت‌کننده شماره ۱۷).

۲-۴. جامعه محوری

جامعه محوری در مدیریت جهادی، به مثابه یک اصل اساسی، بر نقش محوری و مشارکت فعال مردم در فرایندهای تصمیم‌گیری و توسعه تأکید دارد. هدف از این رویکرد، تقویت پیوندهای اجتماعی، افزایش همبستگی ملی و ارتقای سطح مشارکت مردمی است. با توجه به نقش تعیین‌کننده مردم در دستیابی به اهداف انقلاب اسلامی، تلاش می‌شود تا توانمندی‌های پنهان جامعه، به ویژه در مناطق روستایی، شناسایی و فعال شوند. حضور واقعی و مؤثر مردم در زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی، از طریق ایجاد اعتماد، آموزش و ترویج فرهنگ مشارکت، ارتقا می‌یابد. مدیریت جهادی، با تکیه بر ارزش‌ها و فرهنگ ایرانی-اسلامی، و با تمرکز بر عدالت و حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر، به دنبال جذب اعتماد عمومی و استفاده از توانمندی‌های مردمی برای دستیابی به توسعه پایدار و تحقق آرمان‌های تمدنی انقلاب اسلامی است. این رویکرد نه تنها به بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی کمک می‌کند، بلکه با تقویت روحیه جهادی، احساس مسئولیت و همبستگی در جامعه، مسیر دستیابی به جامعه‌ای عادلانه، توسعه‌یافته و مبتنی بر ارزش‌های اسلامی را هموار می‌سازد. مردم‌داری، مسئولیت‌پذیری، مشارکت‌پذیری و دانش محوری، از مهم‌ترین زیرمقولات این مقوله هستند.

۱-۲-۴. مردم‌داری

مردم‌داری، یکی از زیرمقوله‌های جامعه محوری و شاخص‌های مدیریت جهادی، بر حضور فعال و مستمر مردم در فرایندهای مدیریتی و تصمیم‌گیری تأکید دارد و بر پایه اصول مردم‌سالاری، تکریم و احترام به حقوق مردم استوار است. در این رویکرد، مدیر جهادی خود را خادم و نوکر مردم می‌داند و با ایجاد اعتماد و اطمینان در جامعه، زمینه‌ساز افزایش رضایت و رفاه عمومی می‌شود. مردم‌داری به معنای پذیرش انتقاد، توجه به نیازها و مطالبات مردم و تلاش برای ارتقای کیفیت زندگی آنان است که موجب تقویت پیوند میان مدیران و جامعه می‌گردد. این تعامل صادقانه و احترام‌آمیز، مشارکت واقعی مردم را در امور اجتماعی و اقتصادی افزایش می‌دهد و باعث می‌شود که مدیریت جهادی به منزله الگویی مردمی و

کارآمد، در پیشبرد اهداف گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی شناخته شود. مدیریت جهادی، تحت لوای گفتمان انقلاب اسلامی می‌تواند موفقیت جامعه اسلامی را در سخت‌ترین شرایط نیز تضمین کند؛ همان‌طور که مشارکت‌کننده شماره ۱۱ بیان می‌کند: «مدیریت جهادی، وقتی با گفتمان اسلامی-انقلابی همراه باشد، هم انتقادپذیر است و هم مردم‌مدار. این نوع مدیریت، تمام ابعاد توجه به افراد جامعه و رفاه آن‌ها را مدنظر دارد.»

۲-۲-۴. مسئولیت‌پذیری

مقوله مسئولیت‌پذیری در مدیریت جهادی، به منزله یکی از شاخص‌های کلیدی جامعه محوری، نقش مهمی در تحقق گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی ایفا می‌کند. این مفهوم، بر احساس مسئولیت، پاسخگویی و انجام به موقع وظایف تأکید دارد و از ویژگی‌هایی مانند وجدان کاری، تعهد به انجام مسئولیت‌ها، شفافیت در انجام وظایف، و پذیرش وظایف بر مبنای اصول اخلاقی، حکایت می‌کند. مدیر جهادی باید با داشتن روحیه پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، در برابر عملکرد خود و عملکرد گروه تحت مدیریتش پاسخگو باشد و در هر مرحله، با انعطاف‌پذیری و سرعت عمل، نقص‌ها و کمبودها را برطرف کند. در این مسیر، احساس مسئولیت و تعهد به انجام وظایف، همراه با تداوم و استقامت در کار، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و مدیر باید همواره با وجدان کاری، در جهت رفع نیازهای جامعه و رضایت مردم فعالیت کند. این رویکرد، با تکیه بر اصول شفافیت، پاسخگویی و انجام به موقع مسئولیت‌ها، اعتماد و اطمینان در جامعه را تقویت می‌کند و زمینه‌ساز توسعه پایدار و تحقق اهداف بلندمدت انقلاب اسلامی است؛ چنان‌که یکی از شرکت‌کنندگان می‌گوید: «مدیر جهادی فردی است که وظایف خود را با وجدان کاری و تعهد کامل انجام می‌دهد، همواره پاسخ‌گوست و هیچ‌گاه از پذیرش و انجام مسئولیت‌های محول‌شده شانه خالی نمی‌کند. چنین رویکردی موجب جلب اعتماد عمومی شده و زمینه‌ساز پیشبرد صحیح امور خواهد بود» (مشارکت‌کننده شماره ۲۰).

۳-۲-۴. مشارکت‌پذیری

مشارکت‌پذیری، به معنای توجه به فراهم آوردن زمینه مشارکت همه اقدار جامعه در فرآیندهای

تصمیم‌گیری و اجرا، یکی دیگر از زیرمقولات اصلی در این مطالعه است. مشارکت در جامعه محلی، یعنی فرایند به‌کارگیری توانمندی‌های فردی یا گروهی صاحب‌نفعان برای دستیابی به یک هدف گروهی. در این روند، اهمیت ویژه‌ای به رفتار آگاهانه، اراده و پذیرش جمعی، انتخاب‌های مشترک و وجود نیازهای همگانی داده می‌شود. برای موفقیت در یک فرایند مشارکتی، ضروری است که ابتدا نیاز به حل یک مسئله به‌خوبی احساس شود، سپس آن مسئله به‌درستی شناخته شود و درنهایت، ضرورت همکاری گروهی با توجه به سطح دانش، توانایی‌های افراد و آگاهی آن‌ها از امکانات و ظرفیت‌های موجود، به‌طور کامل درک گردد و از این منابع، به بهترین شکل بهره‌برداری شود. مدیریت جهادی بر این باور است که برای تحقق اهداف گروهی و پیشبرد امور، باید همه اقدار جامعه، با تخصص‌ها و توانمندی‌های مختلف، در فرایندها دخیل شوند. این رویکرد باعث می‌شود تا تصمیمات با بهره‌گیری از دانش و تجربه گسترده‌تر اتخاذ شود و از ظرفیت‌های موجود به بهترین شکل استفاده گردد. مشارکت‌پذیری در مدیریت جهادی به معنای احترام عمیق به دیدگاه‌های متنوع است، حتی اگر با نظر اکثریت متفاوت باشد. این احترام متقابل، بنیان اعتماد و همکاری را تقویت می‌کند و افراد را به تعهد بیشتر نسبت به اهداف مشترک ترغیب می‌سازد. «مدیریت جهادی مستلزم آن است که نظرها و پیشنهادهاى مردم به‌طور جدی شنیده و در تصمیم‌گیری‌ها لحاظ شود. این امر نه تنها باعث افزایش رضایت و تعهد اعضا می‌شود، بلکه به غنای فکری و عملی تصمیمات نیز کمک می‌کند.» (مشارکت‌کننده شماره ۵)

۴-۲-۴. دانش محوری

در مطالعه فرارو، دانش محوری یکی از زیرمقولات کلیدی استخراج شده است که بر پایه علم و فناوری روز، حرکت روبه‌جلو را ممکن می‌سازد. این مفهوم بر ضرورت حرکت مبتنی بر علم و علم محوری تأکید دارد؛ به‌گونه‌ای که تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات براساس یافته‌های علمی و منطق پژوهشی صورت گیرد. ازسوی دیگر، استفاده از فناوری‌های نوین و نوگرایی در روش‌ها و ابزارها، به‌منزله مؤلفه‌های مکمل دانش محوری، موجب پویایی و کارآمدی مدیریت جهادی می‌شود. همچنین بهره‌گیری از اطلاعات جهانی و یافته‌های

علمی روزآمد، همراه با همکاری با مؤسسات تخصصی و مراکز پژوهشی، به تقویت این رویکرد کمک می‌کند.

در مجموع، دانش محوری همچون یک شاخص اساسی، مدیریت جهادی را به‌سوی تحقق گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی هدایت می‌کند و آن را با چالش‌های پیچیده جهانی همگام می‌سازد؛ مشارکت‌کننده شماره ۱۲ نیز بیان می‌کند: «مدیریت جهادی، با تأکید بر همکاری با مؤسسات علمی و پژوهشی، تلاش می‌کند تا با به‌کارگیری فناوری‌های نوین و دانش تخصصی، گام‌های بلند و مؤثری در جهت تحقق اهداف کلان انقلاب اسلامی بردارد.»

۳-۴. اسلامی بودن

اسلامی بودن، یکی از مقولات استخراج‌شده در رابطه با مدیریت جهادی در گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، به تأکید بر مبانی و ارزش‌های اسلامی در فرآیند مدیریت اشاره دارد. این مفهوم نشان‌دهنده آن است که مدیریت جهادی نه تنها بر اصول علمی مدیریت استوار است، بلکه نظام ارزشی آن برگرفته از تعالیم و آموزه‌های دین اسلام است و مدیران باید در اندیشه و عمل، متدین به شرع مقدس باشند. مدیریت جهادی، به منزله الگویی اسلامی، بر التزام فکری و عملی به اسلام، عدالت محوری، جهادگری، بصیرت و خدمتگزاری تأکید دارد و هدف آن، تحقق آرمان‌های انقلاب اسلامی از طریق رهبری مبتنی بر اراده الهی و هم‌سویی با نقشه الهی است. این نوع مدیریت با ذوب اراده انسان در اراده الهی، احترام به ارزش‌های دینی و اخلاقی و بهره‌گیری از علم و فناوری، به دنبال پیشبرد اهداف سازندگی، عدالت و توسعه پایدار در جامعه اسلامی است. این مقوله در مطالعه پیش رو، از سه زیرمقوله ولایت‌مداری، خداباوری و معنویت تشکیل شده است.

۱-۳-۴. ولایت‌مداری

ولایت‌مداری، یکی از زیرمقولات کلیدی در مطالعه شناسایی شاخص‌های مدیریت جهادی پیشران گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، مفهومی چندبعدی است که برپایه ادای تکلیف ولایت‌مدارانه و اطاعت از رهبری استوار است. این مفهوم نه تنها به معنای پیروی

صرف از دستورات، بلکه شامل فرمان‌بری آگاهانه و مبتنی بر بصیرت دینی از ولایت فقیه، به‌عنوان نماینده امام زمان علیه السلام، است. ولایت‌مداری، همچنین بر وحدت‌گرایی تأکید دارد؛ به‌گونه‌ای که همدلی بین مردم و مسئولان در سایه تبعیت از رهبری، زمینه‌ساز پیشرفت و انسجام ملی می‌شود. ازسوی دیگر، این اصل همچون محور عزت ملی عمل می‌کند؛ چراکه تاریخ انقلاب اسلامی نشان داده است پایبندی به ولایت فقیه و اتحاد حول آن، باعث اقتدار نظام در برابر تهدیدات خارجی و تحقق عزت اسلامی شده است.

در مجموع، ولایت‌مداری در مدیریت جهادی، ترکیبی از مسئولیت‌پذیری دینی، وفاداری به رهبری، وحدت اجتماعی و تقویت هویت ملی است که گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی را پیش می‌برد. ادای تکلیف ولایت‌مداران، اطاعت از رهبری، فرمان‌بری آگاهانه، وحدت‌گرایی، عزت ملی از مهم‌ترین کدهای این بخش هستند. «ولایت‌مداری یکی از اصول مهم مدیریت جهادی و حرکت انقلاب اسلامی است که فقط به پیروی ساده از رهبر خلاصه نمی‌شود، بلکه یعنی با فهم و بصیرت کامل، از ولایت فقیه حمایت کنیم. این اصل باعث می‌شود مردم و مسئولان کنار هم باشند و با هم متحد شوند، تا کشور پیشرفت کند و در برابر تهدیدات خارجی قوی بماند.» (مشارکت‌کننده شماره ۱)

۲-۳-۴. خداباوری

خداباوری، یکی از زیرمقولات اساسی و مهم مدیریت جهادی در گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، هسته مرکزی نظام ارزشی این نوع مدیریت را تشکیل می‌دهد و نشان‌دهنده باور عمیق به خداوند و محوریت دین در همه امور است. این مفهوم برپایه اخلاص در عمل، توکل بر خدا و تهذیب نفس استوار است؛ به‌گونه‌ای که مدیران جهادی با تزکیه درونی، خود را به ابزاری برای تحقق اراده الهی تبدیل می‌کنند. خداباوری تأکید ویژه‌ای بر مراقبت از جامعه اسلامی و حفظ کیان نظام اسلامی دارد؛ زیرا خدمت به مردم را عبادتی می‌داند که با جلب رضایت الهی پیوند خورده است. مؤلفه‌های دین‌محوری و خدامحوری، به معنای تنظیم تمام تصمیم‌ها و اقدامات براساس آموزه‌های اسلامی و حرکت در مسیر عدالت و تقوای الهی است. همچنین امید به آینده، که جلوه‌ای از ایمان به وعده‌های الهی است،

انگیزه‌ای قوی برای تلاش، ایستادگی و حرکت‌های تمدنی فراهم می‌کند. مدیریت جهادی با توکل به خداوند، باور به نصرت الهی و انجام کارها با نیت خالص، مسیر پیشرفت و سازندگی را هموار می‌سازد و نشان می‌دهد که موفقیت‌های بزرگ کشور، ریشه در همین خداباوری، معنویت، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و التزام عملی به دینداری دارد، که گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی را در مسیر تحقق آرمان‌های الهی پیش می‌برد. مشارکت‌کننده شماره ۷، در این زمینه می‌گوید: «موفقیت در هیچ جنبه مدیریت، بدون توکل به خدا موفق نخواهد شد. البته منظور از موفقیت، یک موفقیت همه‌جانبه است، نه آن چیزی که الان در غرب می‌بینیم.»

۳-۳-۴. معنویت

معنویت، یکی از زیرمقولات کلیدی مدیریت جهادی در گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، بیانگر توجه عمیق به بُعد روحانی و اخلاقی در مدیریت است، که با ویژگی‌هایی چون فروتنی، اعتقاد به قضا و قدر، شعور معنوی و شکرگزاری همراه است. این رویکرد معنوی، مدیران را به تلاش مستمر برای تحقق اهداف متعالی و رعایت اخلاق دینی و معنوی ترغیب می‌کند و بر اهمیت توجه به نیت خالصانه و عبادت‌گونه در انجام وظایف تأکید دارد. معنویت در مدیریت جهادی، نه تنها به عنوان منبع انگیزه و پایداری در برابر مشکلات عمل می‌کند، بلکه زمینه‌ساز رشد اخلاقی و تعالی فردی و جمعی است و باعث می‌شود که مدیران و کارکنان با توکل بر خدا و باور به حکمت الهی، مسیر خدمت به جامعه اسلامی را با اخلاص و استقامت طی کنند. این بُعد معنوی، به‌ویژه در اندیشه امام خمینی علیه السلام و رهبر شهید انقلاب، عامل اصلی پیروزی‌ها و موفقیت‌های انقلاب اسلامی شناخته شده و نشان می‌دهد که معنویت جهادی، ترکیبی از ایمان، اخلاق و تلاش خالصانه برای خداوند است که مدیریت را به سطحی فراتر از صرف کارکردهای مادی می‌برد و موجب تحقق اهداف بلند انقلاب می‌شود. «کار جهادی یعنی اینکه با همه وجود و بدون منت، برای خدا و مردم کار کنی؛ نه دنبال پاداش دنیوی باشی، نه به ساعت و زمان دل ببندی، بلکه با همت و اخلاص، هر لحظه آماده باشی تا مشکلات را از سر راه برداری» (مشارکت‌کننده شماره ۴).

۴-۴. انقلابی بودن

انقلابی بودن، یکی از مقولات کلیدی مدیریت جهادی در گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، به معنای داشتن روحیه و رفتار متعهدانه، فعال و پیگیر در راستای تحقق اهداف انقلاب است، که فراتر از شعار و حرف صرف، با عمل جهادی، برنامه ریزی هدفمند و استفاده بهینه از منابع، همراه است. این ویژگی، مدیر انقلابی را به فردی متدین، پرتلاش و مسئولیت پذیر تبدیل می کند که با باور عمیق به ارزش های اسلامی و انقلابی، همه توان خود را برای خدمت به مردم، به ویژه مستضعفان، به کار می گیرد و زمینه های پیشرفت و عدالت را در جامعه فراهم می آورد. همچنین انقلابی بودن در مدیریت جهادی، به معنای برخورد عاقلانه، مدیرانه و مجاهدانه در تصمیم گیری ها و اقدامات است که با روحیه ایثار، خودباوری و تکلیف مداری پیوند خورده و موجب انسجام ملی و حفظ دستاوردهای انقلاب می شود. به بیان دیگر، مدیر انقلابی کسی است که بدون انتظار فراهم شدن شرایط ایده آل، خود زمینه خدمت را ایجاد می کند و با نگاه علمی و عقلانی، در مسیر تحقق آرمان های نظام مقدس جمهوری اسلامی گام برمی دارد. این مقوله از ۵ زیر مقوله جوان گرایی، تاب آوری، ایثارگری، روحیه انقلابی، شهامت و شجاعت تشکیل شده است.

۱-۴-۴. جوان گرایی

جوان گرایی، یکی از زیر مقولات مقوله انقلابی بودن در مدیریت جهادی در گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، بر استفاده از نیروی جوان، خلاق و انقلابی تأکید دارد، که با عمل گرایی، آینده نگر و اعتماد به سرمایه انسانی تحصیل کرده و مستعد همراه است. این رویکرد معتقد است که جوانان، با انرژی، نوآوری و انگیزه بالا می توانند نقش محوری در پیشبرد اهداف انقلاب و توسعه کشور ایفا کنند و مدیریت جهادی هنگامی موفق است که همراه با جوان گرایی و جانشین پروری باشد. رهبر شهید انقلاب بارها بر ضرورت به کارگیری جوانان مؤمن، انقلابی و توانمند در سطوح مدیریتی تأکید کرده اند و تجربه تاریخی انقلاب اسلامی نشان داده است که اعتماد به جوانان، حتی در مسئولیت های حساس، موجب تحقق موفقیت های بزرگ شده است. جوان گرایی نه تنها به معنای واگذاری مسئولیت به هر جوانی

نیست، بلکه نیازمند تربیت، شایستگی و تعهد است تا بتوانند با روحیه جهادی، خستگی‌ناپذیری و نگاه علمی، مسیر پیشرفت کشور را هموار کنند و تحولات اساسی را رقم بزنند. به این ترتیب، جوانان به منزله سرمایه‌های انسانی ارزشمند، موتور محرک حرکت انقلابی و تمدنی کشور محسوب می‌شوند که با مدیریت جهادی ترکیب شده، زمینه‌ساز تحقق آرمان‌های گام دوم انقلاب اسلامی هستند. «در مدیریت جهادی باید بر جوانان انقلابی تکیه کنیم و یکی از اصلی‌ترین شاخص‌های این نوع مدیریت، همین ایمان داشتن به جوانان است؛ چون این انقلاب ثمره تلاش جوانان بود و برای تقویت خود، باز هم به این جوانان نیاز دارد» (مشارکت‌کننده شماره ۱۳).

۲-۴-۴. تاب‌آوری

یکی دیگر از زیرمقولات در بخش انقلابی بودن، تاب‌آوری اجتماعی است. مدیریت جهادی باید بر مبنای تاب‌آوری اجتماعی باشد. تاب‌آوری اجتماعی به توانایی جوامع در مواجهه با چالش‌ها و بحران‌ها و بازیابی و بهبود پس از آن اشاره دارد. تاب‌آوری، انقلاب خردورزی است که خط تولید آن مدیریت است و ابزار گسترش آن هم آموزش است. تاب‌آوری می‌تواند کمترین آشفتگی در رویارویی با مقدار معینی از تنش باشد؛ این معنا در پیشگیری و مدیریت مخاطرات یا بازسازی و ترمیم و همچنین در مدیریت بحران، شایان توجه است. در عصر کنونی و با توجه به هجوم رسانه‌ها و جوامع غیراسلامی، مدیریت جهادی باید با گسترش و تکیه بر آرمان‌های انقلاب و تمدن و گفتمان انقلابی-اسلامی، تاب‌آوری را در بین افراد بالا ببرد و باعث شود تا روحیه تسلیم‌ناپذیری تقویت شود. استقامت، مقاومت، خستگی‌ناپذیری، اراده قوی، تحمل سختی‌ها، مقاومت در برابر ظلم، و تسلیم نشدن، از مهم‌ترین کدهای این بخش هستند. مشارکت‌کننده شماره ۱۵ اشاره می‌کند: «ملتی که قوی و تسلیم‌ناپذیر باشد، ملتی موفق است و این حاصل نمی‌شود، مگر با تکیه و توکل بر خدا در هنگام مشکلات و سختی‌ها. الان ما تحت ظالمانه‌ترین تحریم‌ها هستیم و مقاومت ملت ما، ستودنی است» (مشارکت‌کننده شماره ۱۵).

۳-۴-۴. ایثارگری

ایثارگری نیز یکی دیگر از زیر مقولات مهم مدیریت جهادی در گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی است. این زیر مقوله نمایانگر روحیه فداکاری و از خودگذشتگی است که مبتنی بر حق مداری و تعهد به ارزش‌های الهی شکل می‌گیرد. مدیر جهادی با روحیه ایثارگری، منافع جمعی و کشور را بر منافع فردی ترجیح می‌دهد. این نوع مدیریت ایثارگرایانه، با پشتکار و پیگیری مستمر امور، مدیران و نیروها را به فداکاری در راه اهداف والا و خدمت به مردم ترغیب می‌کند؛ به گونه‌ای که در آن، منافع جمعی و آرمان‌های انقلاب بر منافع شخصی اولویت دارد. ایثارگری در مدیریت جهادی، نه تنها به معنای گذشت از منافع فردی، بلکه به معنای به کارگیری تمام توان و ظرفیت‌ها برای حفظ دستاوردهای انقلاب و نظام اسلامی است، که در تجربه‌های موفق دفاع مقدس و فعالیت‌های جهاد سازندگی به وضوح دیده شده است. این روحیه ایثارگری، موجب ایجاد انگیزه و استقامت در مدیران و کارکنان می‌شود تا با مدیریت جهادی و خالصانه زمینه‌ساز پیشرفت و اقتدار ملی باشند و خدمات مؤثر و پایدار به جامعه ایثارگران و مردم ارائه دهند. فداکاری مبتنی بر حق مداری، مدیریت ایثارگرایانه، روحیه ایثارگری، پشتکار و پیگیری امور، و از خودگذشتگی، مهم‌ترین کدهای شناسایی شده در این بخش هستند. «مدیر جهادی، مدیری است که خودش را وقف مملکت و موفقیت جامعه می‌کند و به دنبال پیشرفت و منفعت فردی نیست» (مشارکت‌کننده شماره ۲۰)

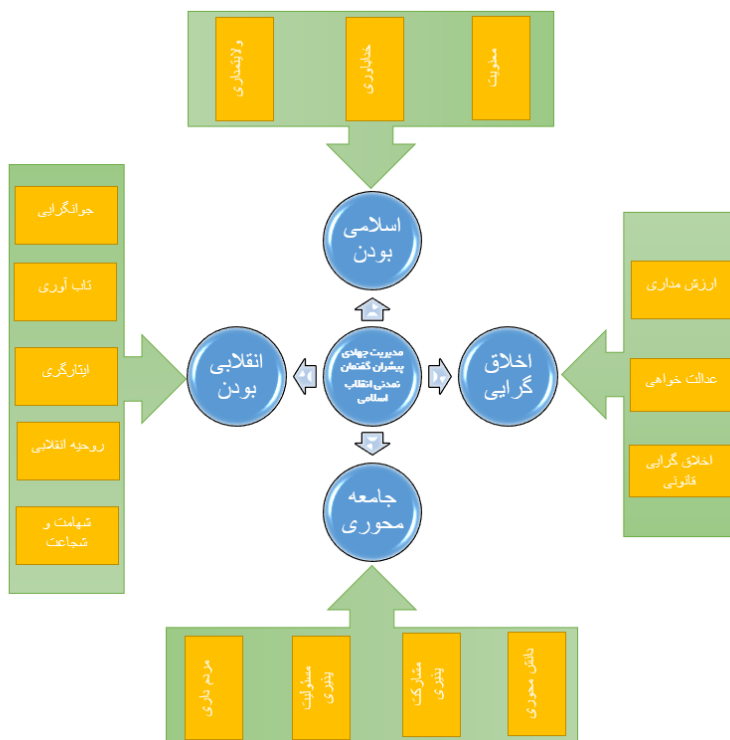
۴-۴-۴. روحیه انقلابی

روحیه انقلابی، یکی از عناصر کلیدی در مدیریت جهادی است که در مطالعه فرارو، به منزله یکی از زیر مقولات شناسایی شد. این روحیه چندبعدی، ریشه در مبارزه با استبداد و استکبارستیزی دارد و با بصیرت و بینش سیاسی عمیق، تقویت می‌شود. روحیه انقلابی یعنی شناخت دقیق دشمن و مقابله جدی با تهدیدات نظام اسلامی؛ به طوری که این مبارزه فقط در شعار باقی نمی‌ماند، بلکه در عمل هم به وضوح دیده می‌شود و جهت‌دهنده حرکت تمدنی انقلاب است. همچنین این روحیه با مقاومت پایدار در برابر فشارها و توطئه‌های دشمن، و مبارزه بی‌امان با هر نوع ظلم، مدیریت جهادی را در مسیر تحقق آرمان‌های

انقلاب قرار می‌دهد. به طور کلی، روحیه انقلابی، ترکیبی از آگاهی، مقاومت و عمل‌گرایی است که با پایبندی به ولایت و ارزش‌های اسلامی، گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی را به پیش می‌برد. مبارزه با استبداد، بصیرت، دشمن‌شناسی، مبارزه با دشمنان، استکبارستیزی، عملی کردن شعارها، بینش سیاسی، پایدار و مقاوم بودن، و مبارزه با ظلم، از مهم‌ترین کدهای این بخش هستند. «مدیریت جهادی بدون معنویت و روحیه انقلابی، کشتی بی ناخدایی است در طوفان؛ هرچقدر هم سریع حرکت کند، بی‌هدف و بی‌ثبات خواهد بود.» (مشارکت‌کننده شماره ۱۶)

۴-۴-۵. شهامت و شجاعت

آخرین زیرمقوله شناسایی‌شده در این بخش، شهامت و شجاعت بود. مدیریت جهادی، به‌ویژه مدیریت تحت لوای گفتمان انقلاب اسلامی، بر پایه شهامت و شجاعت بنا نهاده شده است. این ویژگی یعنی اینکه مدیران در برابر مشکلات نترس باشند، ریسک‌ها را بپذیرند و با بحران‌ها به‌طور فعال مقابله کنند. آن‌ها با انگیزه و انرژی بالا، سریع عمل می‌کنند و با ابتکار و خلاقیت، راه‌حل‌های جدید برای مسائل پیچیده پیدا می‌کنند. این شجاعت فقط در مواجهه با چالش‌ها نیست، بلکه در قبول مسئولیت‌های سنگین و حرکت در مسیر اهداف انقلاب هم نقش بسیار مهمی دارد. مدیران شجاع، با اعتمادبه‌نفس و اراده قوی، از هیچ تلاشی برای پیشرفت کارها کوتاهی نمی‌کنند. همان‌طور که رهبر معظم انقلاب هم اشاره کرده‌اند، مدیریت جهادی و شجاعانه یعنی خستگی‌ناپذیری، امیدواری و حضور فعال در میدان برای حل مشکلات کشور؛ بدون این روحیه، رسیدن به موفقیت‌های بزرگ امکان‌پذیر نیست. یکی از مشارکت‌کنندگان در مطالعه در این زمینه بیان کرده است: «اولین قدم در راستای مدیریتی که به فکر حل مشکلات کشور و تسلیم نشدن در برابر خواسته دشمنان باشد، این است که مدیر شجاع و نترس باشد و تحت هیچ شرایطی در بحث آرمان‌های انقلاب و رفاه مردم کوتاه نیاید» (مشارکت‌کننده شماره ۱۷).

نمودار ۲: مدل نهایی یافته‌های پژوهش

(منبع: یافته‌های پژوهش)

نتیجه‌گیری

مدیریت جهادی، که ریشه در تفکر دینی و اجتماعی انقلاب اسلامی دارد، سبکی متمایز و فرهنگی خاص شناخته می‌شود که بر ارزش‌های اخلاقی، معنویت اسلامی، ایثار، خودباوری و تکلیف‌مداری تأکید دارد و نقش مهمی در پیشرفت جوامع ایفا می‌کند. این مطالعه کیفی، با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری گلوله برفی و مصاحبه با خبرگان و مدیران ارشد، فهرستی شامل ۱۵ شاخص مدیریت جهادی را استخراج کرده است که در ۴ شاخص کلی اخلاق‌گرایی، جامعه محوری، اسلامی بودن و انقلابی بودن خلاصه می‌شوند. مدیریت جهادی پیشروان گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، مدیریتی است که این چهار ویژگی کلی را معیار و سرلوحه کار خود قرار دهد. این شاخص‌ها برای تحقق مدیریت جهادی ضروری هستند و عدم رعایت آن‌ها، ویژگی جهادی بودن را از مدیریت سلب می‌کند.

مدیریت جهادی، با ترکیب دانش علمی و ارزش‌های دینی توانسته است در عرصه‌های مختلف، از جمله فرهنگ سازمانی و عملکرد کارکنان، تأثیرگذار باشد و همچون موتور محرک پیشرفت تمدنی انقلاب اسلامی شناخته شود. براساس یافته‌های مطالعه، اخلاق‌گرایی یکی از شاخص‌های اصلی است. اخلاق‌گرایی در مدیریت جهادی نه تنها یک الزام دینی و اخلاقی است، بلکه زیربنای اصلی تحقق اهداف مدیریتی و توسعه پایدار جامعه اسلامی شناخته می‌شود. این رویکرد، مدیران را به سوی خدمت صادقانه، عدالت‌محوری و مسئولیت‌پذیری سوق می‌دهد و از انحرافات اخلاقی و فساد جلوگیری می‌کند. ذیل این شاخص، ارزش‌مداری، عدالت‌خواهی و اخلاق‌گرایی قانونی مهم هستند. این یافته در راستای نتایج مطالعه چهاردولی و هرمزی‌زاده است (چهاردولی و هرمزی‌زاده، ۱۳۹۸).

جامعه‌محوری، یکی دیگر از شاخص‌های استخراج‌شده در این مطالعه است. این شاخص، بر نقش محوری و مشارکت فعال مردم در فرایندهای تصمیم‌گیری و توسعه تأکید دارد. مشارکت‌پذیری در مدیریت جهادی، فراتر از یک الزام سازمانی، یک فرهنگ و رویکرد مدیریتی است که با تأکید بر همدلی، احترام متقابل، و بهره‌گیری از ظرفیت‌های جمعی، زمینه‌ساز تحقق اهداف انقلاب اسلامی و توسعه تمدنی آن محسوب می‌شود. علاوه بر این، مدیر جهادی باید با داشتن روحیه پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، در برابر عملکرد خود و عملکرد مجموعه تحت مدیریتش پاسخگو باشد و در هر مرحله، با انعطاف‌پذیری و سرعت عمل، نقص‌ها و کمبودها را برطرف کند. ما در دنیایی زندگی می‌کنیم که بر اثر پدیده جهانی شدن و تغییرات سریع و اجتناب‌ناپذیر، بسیاری از کشورها در معادلات خود، با چالش مواجه شده‌اند. در این وضعیت، کشورهای موفق کشورهایی هستند که با مدیریت دانش‌محور، از فرصت‌ها استفاده بهینه کنند. هاشم و همکاران در مطالعه خود بیان کردند که جامعه و یا سازمان دانش‌محور، مجموعه‌ای است که در آن گردش امور مبتنی بر دستاوردها، اطلاعات و شاخص‌های علمی باشد (هاشم و همکاران، ۱۳۸۴). در مدیریت جهادی، دانش‌محوری یک اصل اساسی است و به‌خوبی از این فرصت‌ها استفاده می‌شود. این مقوله نیز یکی از مقولات استخراج‌شده در این مطالعه، ذیل مقوله اصلی جامعه‌محوری است.

براساس یافته‌های مطالعه، اسلامی بودن یکی از مهم‌ترین شاخص‌های مدیریت جهادی است. منظور از اسلامی بودن، توجه به آموزه‌ها و اصول اسلام و انقلاب، خداباوری، ولایت مداری و توجه و تأکید بر معنویات است. مدیریتی که این شاخص و ویژگی‌ها را مدنظر قرار بدهد، به راحتی می‌تواند بر مشکلات و چالش غلبه کند و جامعه و کشور را به سوی قله‌های پیشرفت ببرد. هم‌سو با این یافته‌ها، نادری فر و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه خود اشاره کرده‌اند که این نوع مدیریت جهادی باعث شد تا روش‌های عملی مدیریت، بار ارزش گرفته و درک ضروریات و نیازهای جامعه توأم با روح معنوی، دینی و شعور انقلابی، مبنای عمل مدیران قرار گیرد (نادری فر و همکاران، ۱۳۹۸).

درنهایت و براساس نتایج، انقلابی بودن، یکی از مقولات کلیدی مدیریت جهادی در گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، به معنای روحیه و عملی متعهدانه، جهادی و هدفمند در تحقق آرمان‌های انقلاب است که در پنج زیرمقوله جوان‌گرایی، تاب‌آوری، ایثارگری، روحیه انقلابی و شهادت تجلی می‌یابد. جوان‌گرایی با تأکید بر به‌کارگیری نیروهای جوان، خلاق و انقلابی، موتور محرکه پیشرفت کشور است. تاب‌آوری به توانایی مقابله با چالش‌ها و بحران‌ها، با تکیه بر ارزش‌های انقلابی اشاره دارد. ایثارگری، روحیه فداکاری و اولویت منافع جمعی بر فردی را نمایان می‌سازد. روحیه انقلابی، با ترکیبی از استکبارستیزی، بصیرت و مقاومت، جهت‌دهنده حرکت تمدنی انقلاب است و شهادت و شجاعت مدیران را به پذیرش مسئولیت‌های سنگین و مقابله فعال با مشکلات ترغیب می‌کند. در مجموع، انقلابی بودن در مدیریت جهادی، تلفیقی از عمل‌گرایی، ایمان و پابندی به ارزش‌های اسلامی است که با بهره‌گیری از سرمایه‌های انسانی متعهد، مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی را هموار می‌سازد.

براساس نتایج این مطالعه، که شاخص‌های اصلی مدیریت جهادی پیشران گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی را در چهار بُعد اخلاق‌گرایی، جامعه‌محوری، اسلامی بودن و انقلابی بودن شناسایی کرده است، پیشنهاد می‌شود برای تقویت و نهادینه‌سازی این رویکرد مدیریتی، ضمن ترویج و آموزش مستمر این شاخص‌ها در سطوح مختلف سازمانی،

گام‌های عملی برای تقویت مشارکت مردمی و پاسخگویی مدیران برداشته شود. همچنین ضروری است با رویکردی دانش‌محور، زمینه‌های ترکیب دانش روز با ارزش‌های اسلامی فراهم شود و با حمایت از جوان‌گرایی و نیروهای خلاق، تاب‌آوری سازمانی و روحیه ایثارگری و شجاعت در پذیرش مسئولیت‌های خطیر تقویت گردد.

درنهایت، پیشنهاد می‌گردد برای پیوند عمیق‌تر میان مدیریت جهادی و گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، پژوهش‌های کاربردی بیشتری صورت گیرد تا شاخص‌های شناسایی شده به الگوهای عملیاتی و برنامه‌های اجرایی تبدیل شوند و مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی هموارتر گردد.

تشکر و سپاسگزاری

بدین وسیله از تمام پژوهشگرانی که از مطالعات آن‌ها در این پژوهش استفاده شد، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

تعارض منافع

این مطالعه برای نویسنده هیچ‌گونه تضاد منافی نداشته است.

منابع مالی

این پژوهش هیچ‌گونه کمک مالی از سازمان‌های تأمین مالی در بخش‌های عمومی، تجاری یا غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

کتاب نامه

قرآن کریم.

آئینی، محمدامین، و موسوی، سید نجم الدین (۱۴۰۰). ارائه مدل مفهومی مدیریت جهادی؛ مبتنی بر متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. مدیریت سرمایه انسانی دفاعی، ۱(۱)، ۹۱-۱۲۴. الویری، محسن، و کریم زاده سورشجانی، شهناز (۱۴۰۱). تمدن نوین اسلامی و ویژگی‌های زبان تمدن ساز. مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، ۵(۲)، ۳۵-۶۴. doi: 10.22070/nic.2023.15151.1126

بهشت آئین، مهدی (۱۴۰۰). مدیریت جهادی اسلامی و بهره‌وری عملکرد فرصت‌ها و چالش‌ها. رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۵(۸۲)، ۵۹-۳۱. بهمنی، محمدرضا (۱۳۹۳). تمدن نوین اسلامی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای (چیستی و چگونگی تکامل تمدنی جمهوری اسلامی ایران). نقد و نظر، ۱۹(۷۴)، ۱۹۸-۲۳۷. بوداقتی، حسین، و شادی، سمیرا (۱۳۹۴). ابعاد، شاخص‌ها و مؤلفه‌های مدیریت جهادی در فرهنگ غدیر (ص ۱-۲۵). در مجموعه مقالات سومین همایش بین‌المللی فرهنگ غدیر الگوی مدیریت جهادی. سازمان بسیج اساتید استان آذربایجان شرقی.

بیانات آیت‌الله خامنه‌ای، دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/>

پروری، پیمان (۱۳۹۸). خوانشی نو از روش پدیدارشناسی؛ بنیان‌های فلسفی، رویکردها و چارچوب اجرای تحقیق پدیدارشناسی. مطالعات جامعه‌شناسی، ۱۲(۴۴)، ۸۷-۱۰۶. doi: 10.30495/jss.2019.669587

پیشوا، سید احسان، و حسینی، سید عظیم (۱۴۰۰). تطابق سیره شهید چمران در مدیریت جهادی با شاخص‌های تمدن اسلامی. رهیافت‌های نوین در مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، ۱(۳)، ۶۸-۷۹.

تولایی، روح‌الله، و صباغی، زهرا (۱۳۹۴). طراحی الگوی مفهومی توسعه مدیریت جهادی با استفاده از ترکیب روش سیستم‌های نرم و نگاشت شناختی. بهبود مدیریت، ۹(۲۸)، ۱۲۱-۱۴۵.

چهاردولی، عباس، و هرمزی زاده، ایمان (۱۳۹۸). ارائه مدل مناسب مدیریت جهادی، مبتنی بر تفکر بسیجی. مطالعات راهبردی بسیج، ۲۲(۸۴)، ۵-۲۴.

حاتمی، ناصر (۱۴۰۲). بررسی سبک مدیریت جهادی با تمرکز بر نقش جوانان در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. کنفرانس بین‌المللی مدیریت، گردشگری و تکنولوژی، ۶(۶)، ۳۰۸-۳۲۴. حسینی نیک، محمدعلی، و مختاریان پور، مجید (۱۳۹۷). عقلانیت مدیریت جهادی. مدیریت اسلامی، ۲۶(۴)، ۷۹-۱۰۶.

خالقی، علی (۱۳۹۶). گفت‌وگو با انقلاب اسلامی و مسائل و چالش‌های فراروی آن. سیاست‌پژوهی ایرانی، ۴(۱۱)، ۷-۲۱.

خزایی، داود، افجه‌ای، سید علی اکبر، خاشعی، وحید، و فربهی، احمد (۱۳۹۸). الگوی نظری مدیریت جهادی با استفاده از سخنان امیرالمؤمنین علیه السلام در نهج البلاغه. پژوهشنامه نهج البلاغه. ۷(۲۷)، ۱-۲۴. doi: 10.22084/nahj.2019.16262.2036

رهبر، محمدتقی، و فروزان، محمدحسین (۱۳۹۹). مبانی نظری و عملی تمدن نوین اسلامی. تهران، موزه هنرهای اسلامی.

زکوی، علی اصغر (۱۴۰۲). مدیریت جهادی در راستای ایجاد تمدن نوین اسلامی-ایرانی، با الهام از حماسه حسینی علیه السلام. الهیات قرآنی، ۱۱(۲۰)، ۳۳-۵۱.
سلطانی، محمدرضا (۱۳۹۴). مدیریت جهادی؛ چالش‌ها و الزامات. مدیریت اسلامی، ۲۲(۲)، ۹-۳۹.

صالحی، خادم‌حسین (۱۳۹۷). گفت‌وگو با انقلاب اسلامی (ص ۱۰۵۰-۱۰۷۴). مقاله ارائه‌شده در همایش بین‌المللی بازخوانی آثار علمی و فرهنگی انقلاب اسلامی ایران. جامعه المصطفی العالمیه.

طاهری اطاقسرا، سیده کوثر (۱۴۰۰). تبیین مدیریت جهادی با تکیه بر تمدن اسلامی در سازمان‌ها (ص ۱-۸). مقاله ارائه‌شده در هفتمین کنفرانس ملی مطالعات مدیریت در علوم انسانی. موسسه آموزش عالی ادیب مازندران.

مرادی، حسن، و فیروزآبادی، سید حسن (۱۳۹۵). دکترین و اهداف مدیریت جهادی از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی). مطالعات قدرت نرم، سال ۶ (۱۵)، ۱۶۰-۱۹۱.

مرتضوی، مهدی، و زارع‌پور نصیرآبادی، فضل‌الله (۱۳۹۱). فرهنگ سازمانی جهادی؛ عامل کلیدی مدیریت جهادی. مهندسی فرهنگی، شماره ۷۱-۷۲.

مظفری، محمد مهدی، و محمدی، بهنام (۱۳۹۵). مؤلفه‌های مدیریت جهادی در سازمان جهادی (ص ۱-۸). مقاله ارائه‌شده در دومین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران. دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین.

موسی‌زاده، زهره، کشاورز، سوسن، و مقدم، فرشته (۱۳۹۷). کاربست مؤلفه‌های مدیریت جهادی در سازمان‌های آموزشی. علوم تربیتی از دیدگاه اسلام، ۶(۱۱)، ۵-۲۷. doi: 10.30497/edus.2018.71393

نادری فر، علیرضا، پورکیانی، مسعود، زاینده‌رودی، محسن، و شیخی، ایوب (۱۳۹۸). شاخص‌های مدیریت جهادی. خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت، ۱۰(۳۴)، ۸۷-۱۰۳.
نظام‌آبادی، دانیال، فضل‌اللهی، سیف‌الله، و ویسی، غلامرضا (۱۴۰۲). مدیریت جهادی به‌عنوان

مدیریتی کارآمد و مبتنی بر فرهنگ اسلامی (مفاهیم، ویژگی‌های متمایز و مؤلفه‌ها). مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران، ۲(۲)، ۱۴۸-۱۷۰.

هاشم، فاطمه، تیموری، عزیزه، و متقیان، نفیسه (۱۳۸۴). دانش محوری (ص ۱-۵۷). مقاله ارائه شده پنجمین همایش مراکز تحقیق و توسعه صنایع و معادن. انجمن مراکز تحقیق و توسعه صنایع و معادن.

Transliterated Bibliography

The Holy Quran. [In Arabic].

Aini, M. A., & Mousavi, S. N. (2021). Presenting a conceptual model of jihadi management; Based on the text of the second step statement of the Islamic Revolution. *Defense Human Capital Management*, 1(1), 91-124. [In Persian].

Alviri, M., & Karimzadeh Sureshjani, S. (2023). Modern Islamic civilization and the characteristics of civilizing language. *New Islamic Civilization Fundamental Studies*, 5(2), 35-64. doi: 10.22070/nic.2023.15151.1126 [In Persian].

Ayatollah Khamenei's statements. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/> . [In Persian].

Bahmani, M. R. (2014). The New Islamic Civilization in Ayatollah Khamenei's Thought (What and How of the Civilizational Evolution of the Islamic Republic of Iran). *Naghd va Nazar*, 19(74), 198-237. [In Persian].

Beheshtaein, M. (2021). Islamic Jihadi Management and Performance Productivity: Opportunities and Challenges. *New Research Approaches in Management and Accounting*, 5(82), 31-59. [In Persian].

Bodaghi, H., & Shadi, S. (2015). Dimensions, indicators and components of jihadi management in the culture of Ghadir (pp. 1-25). In *Proceedings of the 3rd International Conference on Ghadir Culture: A Model of Jihadi Management*. Basij Professors Organization of East Azerbaijan Province. [In Persian].

Chahardoli, A., & Hormozizadeh, I. (2019). Presenting a suitable model of jihadi management based on Basiji thinking. *Strategic Studies of Basij*, 22(84), 5-24. . [In Persian].

Hashem, F., Teimoori, A., & Mottaghian, N. (2005). Knowledge-oriented (pp. 1-57). Paper presented at the 5th Conference of Research and Development Centers of Industries and Mines. Association of Research and Development. [In Persian].

- Hassani-Nik, M. A., & Mokhtarianpour, M. (2018). Rationality of Jihadi Management. *Islamic Management*, 26(4), 79-106. [In Persian].
- Hatami, N. (2023). Investigating the style of jihadi management with a focus on the role of youth in the second step statement of the Islamic Revolution. *International Conference on Management, Tourism and Technology*, 6(6), 308-324. [In Persian].
- Khaleghi, A. (2017). The discourse of the Islamic Revolution and the issues and challenges facing it. *Iranian Political Research*, 4(11), 7-21. [In Persian].
- Khazaei, D., Afjei, A., Khashei, V., & Farbehi, A. (2019). The theoretical pattern of jihadi management using the words of Amirmomenin (AS) in Nahj al-Balaghah. *Nahj al-Balagha Research Journal*, 7(27), 1-24. doi: 10.22084/nahj.2019.16262.2036 . [In Persian].
- Moradi, H., & Firouzabadi, S. H. (2016). Doctrine and goals of jihadi management from the perspective of the Supreme Leader (May God protect him). *Soft Power Studies*, 6(15), 160-191. [In Persian].
- Mortazavi, M., & Zarepour Nasirabadi, F. (2012). Jihadi organizational culture; A key factor in Jihadi management. *Cultural Engineering*, (71-72). [In Persian].
- Moosazadeh, Z., keshavarz, S., & Moghadam, F. (2018). Implementation of Jihadi Management Components in Educational Organizations. *Journal of Islamic Perspective on Educational Science*, 6(11), 5-27. doi: 10.30497/edus.2018.71393 [In Persian].
- Mozaffari, M. M., & Mohammadi, B. (2016). Components of jihadi management in a jihadi organization (pp. 1-8). Paper presented at the 2nd National Conference on New Research in the Field of Humanities and Social Studies of Iran. Imam Khomeini International University of Qazvin. [In Persian].
- Naderifar, A., Pourkiani, M., Zayandehroudi, M., & Sheikhi, A. (2019). Indicators of Jihadi management. *Public Policy Making in Management*, 10(34), 87-103. [In Persian].
- Nezamabadi, D., Fazlollahi, S., & Veisi, G. R. (2023). Jihadi management as an efficient and Islamic culture-based management (concepts, distinct characteristics and components). *Socio-Political Studies of Iranian History and Culture*, 2(2), 148-170. [In Persian].
- Parvari, P. (2019). A new reading of phenomenology method; Philosophical foundations, approaches and framework of implementing phenomenological research. *Sociological Studies*, 12(44), 87-106. doi: 10.30495/jss.2019.669587 . [In Persian].

- Pishva, S. E., & Hosseini, S. A. (2021). The compatibility of Shahid Chamran's behavior in jihadi management with the indicators of Islamic civilization. *New Approaches in Jihadi Management and Islamic Governance*, 1(3), 68-79. [In Persian].
- Rahbar, M. T., & Forouzan, M. H. (2020). *Theoretical and practical foundations of the new Islamic civilization*. Tehran: Museum of Islamic Arts. [In Persian].
- Salehi, K. H. (2018). Discourse of the Islamic Revolution (pp. 1050-1074). Paper presented at the International Conference on Re-Reading the Scientific and Cultural Works of the Islamic Revolution of Iran. Al-Mustafa International University. [In Persian].
- Soltani, M. R. (2015). Jihadi management; Challenges and requirements. *Islamic Management*, 22(2), 9-39. [In Persian].
- Taheri Otaghsara, S. K. (2021). Explaining jihadi management with emphasis on Islamic civilization in organizations (pp. 1-8). Paper presented at the 7th National Conference on Management Studies in Humanities. Adib Mazandaran Institute of Higher Education. [In Persian].
- Tavalaee, R., & Sabaghi, Z. (2015). Designing a conceptual model for the development of jihadi management using a combination of soft systems methodology and cognitive mapping. *Management Improvement*, 9(28), 121-145. [In Persian].
- Zakavi, A. A. (2023). Jihadi management in order to create a new Islamic-Iranian civilization, inspired by the Hosseini Epic (AS). *Quranic Theology*, 11(20), 33-51. [In Persian].